

פרוטוקול מס' 548

מישיבת ועדת הכספים

יום שלישי, כ"ב בטבת, התשמ"ח - 12.1.1988 - שעה 10.00

נ כ ח ו

חברי הוועדה:

א"י שפירא
י"ז אמיר
נ' ארד
י' ארידור
ש' בן-שלמה
ג' גדות
ד' דנינו
א' ויינשטיין
י' כהן
י' מצא
ע' סולודר
ע' עלי
י' צבן
ד' צוקר
ח' רמון
א' שלום
ג' שפט

מוזמנים:

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל
נ' ארד - מנכ"ל משרד האנרגיה והתשתית
אנשי משרד האנרגיה והתשתית
ב' קמר - אגף התקציבים, משרד האוצר

נציגי חברות הדלק:

ד' הגואל - יו"ר מועצת המנהלים של חברת פז
א' לוי - מנכ"ל חברת פז
י' חפץ - מנכ"ל חברת דלק
א' מקוב - מנהל חברת סונוול

מזכיר הוועדה:

היועץ המשפטי לוועדה:
יועצת כלכלית:
קצרנית:

א' קרשנר
א' דמביץ
ס' אלחנני
א' דגני

סדר-היום:

שינויים בתקציב לשנת 1987

הרפורמה במשק הדלק

תעריפי החשמל.

704

שינויים בתקציב לשנת 1987
פניה מס' 165 - משרד הבריאות

היו"ר א"י שפירא:

אני פותח את הישיבה.

לפני שנעבור לסעיף המרכזי בסדר היום, אני מביא לאישור מספר פניות של המכונה על התקציבים לשינויים בתקציב. הפניה הראשונה היא מס' 165 ובה אנחנו מתבקשים לאשר שינויים בתקציב הפיתוח של משרד הבריאות ולתקצב הכנסות מהאפוסטרופוס ותרומות עבור בתי החולים פוריה ונהריה. הוחלט: לאשר פניה מס' 165.

פניה מס' 171 - משרד הבריאות

היו"ר א"י שפירא:

גם הפניה השניה היא לאשר שינויים בתקציב משרד הבריאות והגדלת הכנסות ממכירת שירותים.

הוחלט: לאשר פניה מס' 171.

פניה מס' 80/03 - משרד הבינוי והשיכון - כבישים
פניה מס' 79/11 - משרד התחבורה - נתיבי איילון

א' קרשנר:

אלה שתי פניות בענין כבישים שחבר הכנסה צוקר ביקש לקבל עליהן פרטים: האחת - 3.2 מיליון שקל בתקציב מע"צ עבור הכבישים אשדוד-אשקלון וקרית מלאכי; והשניה - סכום של 165 אלף שקל להשלמת רכישת ציוד עבור נתיבי איילון.

ד' צוקר:

ניחנה הבטחה גם לוועדה זו שהמגבלה היחידה על הפעילות של חברת נתיבי איילון היא יכולת העבודה של החברה ולא מגבלה תקציבית. אינני נכנס עכשיו לשיקולים כלכליים, כי הדברים ידועים. אבל מסתבר כי חרף כל ההבטחות, חברת נתיבי איילון נותרה ללא תקציב שלושה חדשים לפני תום שנת התקציב. יכולת העבודה שלה היתה יותר גדולה מאשר התקציבים שהאוצר העמיד לרשותה, וזאת למרות ההבטחה שהתקציב לא יהווה מגבלה להמשך העבודה. חשבתי שזו ההזדמנות שנשמע הסבר מדוע האוצר לא עמד בהבטחתו לוועדה.

כך אני מבקש לדעת האם האוצר מאפשר לנתיבי איילון במלושת החדשים האלה לפעול במלוא יכולת החפוקה שלה. התשובה לשאלה זו היא חשובה לציבור ולפרוטוקול.

ב' קמר:

לענין הכביש שמבצע מע"צ לקרית מלאכי ואשדוד-אשקלון, זוהי השלמה של פרויקט שנמשך שנהיים.

לענין נתיבי איילון, כאשר אמרנו בתחילת השנה שאין מגבלה תקציבית, זה היה נכון. במרוצת השנה חלו התייקרויות לא מתוכננות כתוצאה מחריגות בביצוע. מעבר לזה, הם שכחו להכניס לתקציב המשך עבודות משנה קודמת שלא תוקצבו. מאחר וצריך היה לשלם לקבלנים עבור עבודות אלה, התשלומים האלה הצטרפו לסך כל העלויות.

את הבעיה הזו פתרנו. הוועדה הזו אישרה לפני שבוע או שבועיים העברה מהרזרבה סכום של 3 מיליון שקל עבור נתיבי איילון. במקביל הוסיף השותף המני לפרוייקט, שזו עיריית חל-אביב, סכום של 3 מיליון שקל.

ד' צוקר:

זה על חשבון שנת הכספים הבאה?

ב' קטר:

לא, זהו תקציב 1987. עד 1 באפריל 1988 החברה מסודרת מבחינה זו.
(ד' צוקר: ותוכל לעבוד במלוא יכולת הביצוע?) כן, תוכל לעבוד במלוא יכולתה.

חרומתו העיקרית של פרויקט נתיבי איילון היא לתל-אביב. עיריית תל-אביב משתתפת משום מה רק ב-25% מהעלויות של החברה. אנחנו דורשים כי לשנת התקציב הבאה - ורצינו לשנות זאת כבר השנה - השתתפות של עיריית תל-אביב בפרוייקט של נתיבי איילון תהיה הרבה יותר גדולה ותגיע לשיעור השתתפותה של הממשלה, כי אין שום הגיון בחלוקה של הנטל כפי שהיא כיום.

לפי החלטת הממשלה בתקציב 1987 יש תוספת ריאלית של 60%-70% בתקציבי מע"צ לכבישים. כ-90% מהתקציב הזה מיועד לפרוייקטים בגוש דן והמרכז. אני יכול לציין מספר פרויקטים כאלה כמו בית-דגן, מחלף גבעת זמואל, מסובים-סביון, בית-ליד - חדרה וכו'. יש רשימה של 15 פרויקטים, שלפחות מחציתם הם פרויקטים חדשים. (ד' צוקר: צומת הכפר הירוק כלול בזה?) כן.

היו"ר א"י שפירא:

שמענו את ההסברים. אני מביא את הפניות לאישור.

הוחלט: לאשר פניות מס' 80/03 ו-79/11.

הצעות לסדר היום

היו"ר א"י שפירא:

חבר הכנסת ויינשטיין ביקש רשות להצעה לסדר. בבקשה.

א' ויינשטיין:

קיבלנו פניה של האוצר בענין הגדלת ההון של בנק החקלאות. ועדת הכספים צריכה לדון בפניה בדחיפות ולהחליט לכאן או לכאן. אני מאד מצטער על הסחבת בדיוני הוועדה בנושא הזה, כי אם לא נגדיל את ההון של בנק החקלאות נביא לפירוקו. אני רואה בעיכובים האלה לחץ על הממשלה למזג את בנק החקלאות עם הבנק לפיתוח התעשייה בתנאים שאינם נוחים לאוצר, שעלולים לגרום למדינה הפסד של מאות מיליונים. אם לא נפעל בדחיפות יתפרסם מאזן שיציג בנק עם הון שלילי. לכן אם רוצים לפתור את הבעיה צריך קודם כל להגדיל את ההון של הבנק, שאם לא כן תיאלץ הממשלה למכור את הבנק בתנאים מאד לא נוחים לה.

היו"ר א"י שפירא:

אני מקווה שאתה מתנה את דבריך ליושב ראש.

א' ויינשטיין:

אני מדבר לפרוטוקול, כי פניתי בענין זה שלוש פעמים ברוח טובה, ולא קיבלתי מענה. זכותי כחבר ועדה להביע דעתי לפרוטוקול וגם לתת לכך פרסום. אני בהחלט מכיר בזכותו של היושב-ראש לקבוע את סדרי הדיון, אבל זכותו של חבר הוועדה להביע את דעתו. אם חלילה יקרה מה שאני צופה שיקרה, אדע שהתרעתי על כך. ומי שנוטל ע לעצמו את הזכות המוקנית לו בתקנון לעכב את הדיונים צריך גם להביא בחשבון את הדברים שנאמרים שיש בהם נימה של אזהרה.

לכך אני פונה ליושב-ראש ומבקש לקבוע ללא דיחוי מועד לישיבה שבה נסיים את הדיון ונקבל החלטה.

היו"ר א"י שפירא:

בישיבה הקודמת הודעתי שאביא את הנושא לדיון בעוד עשרה ימים, כלומר ביום ב' הבא. כמה חברים אמרו שזה מוקדם מדי.

לאחר הישיבה הזמנתי לשיחה את איש בנק ישראל וכך אה מנכ"ל משרד האוצר מר מדינה ואח החשב הכללי מר אריה שר. רצייתי להבין מדוע מבקשים לאשר הגדלה ההון של בנק החקלאות ב-12.5 מיליון שקל בדחיפות. מבחינת תזריט המזומנים של הבנק אין לכך משמעות, וזו רק בעיה של רישום. החשובה שקיבלתי היתה שמי שלוחץ על כך זהו בנק ישראל. כי ההון של בנק החקלאות נשחק, ובנק ישראל דורש מכל בנק שיהיה לו הון מינימלי. בנק ישראל נוהג כאן ביתר ליברליות כיוון שזהו בנק ממשלתי, בנק בבעלות הממשלה. אבל לפי חוק הבנקאות אין מבחינה זו הבדל בין בנק ממשלתי לבין בנק פרטי.

שאלתי את נציג בנק ישראל מה יקרה אם נחכה בעניין זה שבועיים. הם ביקשו לדעת מדוע אני שואל את השאלה הזו. אמרתי להם שאם בנק החקלאות איננו עומד למכירה, חייבים להגדיל את ההון שלו ב-70 מיליון שקל מינימום, והסכום של 12.5 מיליון איננו עונה על הבעיה. הדירקטוריון של בנק החקלאות ביקש להמיר סכום נוסף של 50 מיליון שקל.

ח' רמון:

אם לא יגדילו את ההון של בנק החקלאות ב-50 מיליון שקל, הוא לא יוכל לפעול אפילו חודש ימים. גם בנק ישראל אומר זאת.

י' מצא:

כמי שהיה שותף לאישור המיזוג של בנק החקלאות עם בנק לפיתוח התעשייה, אינך רוצה להגדיל את ההון של הבנק? (ח' רמון: בוודאי.)

א' ויינשטיין:

אם דרושים 50 מיליון, מדוע לא לאשר בשלב זה 12.5 מיליון?

ח' רמון:

או שמאשרים 50 מיליון או לא מאשרים כלום.

היו"ר א"י שפירא:

כבר אמרתי שבנק ישראל והאוצר לא יצליחו לחזור עוד פעם על התרגיל שהם עשו לוועדה ולי כיושב-ראש הוועדה. אני התייחסתי בכל הרצינות לבקשתם לאשר בדחיפות ובוועדה חסויה את המכירה של בנק החקלאות. וראו מה קרה. הפעם אני בודק את הבקשה לפי הצורך, ולא חשוב לי מי לוחץ על גמר הדיון. לי זה לא לוחץ עכשיו, זה לחץ עלי כאשר שמעתי משר האוצר שהעניין הוא חיוני, דחוף וסודי - - (קריאות..)
אם מפסיקים אותי באמצע דברי ומפריעים, אני מכריז על הפסקה.

(ה פ ס ק ה)

הרפורמה במשק הדלק

היו"ר א"י שפירא:

אני מקדם בברכה את שר האנרגיה והתשתית ואת עוזריו שבאו לכאן לפי הזמנתנו כדי להסביר את התכנית לרפורמה במשק הדלק.

י' מצא:

לפני פתיחת הדיון אני מבקש רשות להצעה לסדר. אני מבקש שנברך כולנו את משרד האנרגיה ואת השר על חיבור הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים לרשת החשמל של חברת החשמל הישראלית. זוהי נקודת אור שראויה לציון ולברכה. על רפורמת החשמל הזו אין חולקים אלא מברכים. ברכת העיר ירושלים והכנסת למשרד האנרגיה על המלמת המלאכה.

היו"ר א"י שפירא:

הזמנו את שר האנרגיה לדיון בכמה נושאים: הנושא הראשון הוא הרפורמה במשק הדלק. היינו עדים לשביחה שפרצה בשל הרפורמה כאשר אנשים לא יכלו לקנות דלק. נושא שני קשור לאישור תעריפי החשמל. ונושא שלישי - העברה תקציבית בסכום של 50 אלף שקל ליועץ מיוחד.

נתחיל בדיון על הרפורמה במשק הדלק. חברות הדלק ביקשו להופיע בפנינו בנושא הזה. בתיאום עם השר שחל הזמנתי אותם לישיבה כדי שישמעו את דבריו של שר האנרגיה. אם בדבריו של השר יהיה משהו שלדעתם לא תואם את מה שנאמר במשך ומתן או חורג ממה שסוכם, אחד מהם יהיה רשאי להגיב על כך באופן כללי. אנחנו בוועדה נתייחס להערות האלה, ואם נחשוב שהן משמעותיות נזמין את המשלחת של מנהלי חברות הדלק לדיון נוסף בוועדה.

אני מביא לידיעת מנהלי חברות הדלק, שלאחר שהשר יסיים את דבריו, אם לא יהיו להם הערות, נבקש מהם לעזוב, כי לא נהוג בוועדה לקיים דיון בנוכחות משלחות.

י' ארידור:

אבל לפני הדיון אפשר לשמוע אותם.

היו"ר א"י שפירא:

אמרתי שהיום לא נשמע את המשלחת של מנהלי חברות הדלק אלא אם כן הם יראו לנכון להגיב על דברי השר. אם התגובה הזו תחייב לשמוע אותם, נזמין אותם להופיע בפנינו בישיבה אחרת.

א' ויינשטיין:

זה אומר שאחה רוצה להתחיל בדיון לפני שמיעת העמדה של חברות הדלק?

היו"ר א"י שפירא:

הודעתי שהשר יפתח את הדיון על הרפורמה במשק הדלק. בסיום דבריו אשאל את מנהלי חברות הדלק אם יש להם מה להעיר על נקודה זו או אחרת בדבריו של השר. אם הם יבקשו להעיר, אתן לאחד מהם רשות דיבור לתגובה. והיה אם יתברר לנו שהעניין מחייב דיון, אזמין אותם לישיבה אחרת, שבה נשמע אותם, נוכל להציג להם שאלות ולקבל חשובות. היום לא נקיים דיון משותף עם השר ועם מנהלי חברות הדלק.

אדוני שר האנרגיה, בבקשה.

שר האנרגיה וחשתית מ' שחל:

לעונג לי להופיע בפני הוועדה. האמת היא שאני מתגעגע מאד לוועדות הכנסת, ובמיוחד לוועדת הכספים. ישבתי בחדר הזה במשך שש שנים, והישיבה בוועדה הזו חסרה לי. שמחתי מאד כאשר יושב-ראש הוועדה ביקש ממני להופיע כאן ולהשיב על מספר שאלות. אני מבין שהפגישה הזו נועדה להבהיר את הצעדים בהם נוקט המשרד לקראת ביצוע הרפורמה.

א' ויינשטיין:

אני חייב להתערב. ועדת הכספים פנתה לפני מספר חדשים לשר האנרגיה במכתב..

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני מגיע לפרק הזה. המכתב נמצא בידי. איש לא יגיד שלא באתי מוכן לדיון. מידיעתי הצנועה בעניינים ונוהלים פרלמנטרים אני למד כי כאשר ועדה מוועדות הכנסת דנה בנושא מסוים, היא יכולה בתום הדיון להמליץ המלצות. הממשלה וכל שר בממשלה הח הזרוע המבצעת ועליהם מוטלת האחריות לביצוע, לרבות האחריות המיניסטריאלית. זוהי מערכת היחסים בין ועדות הכנסת לבין הממשלה, ואני חושב שכך צריך להיות.

קיבלתי מכתב חתום על ידי יו"ר הוועדה הנושא את התאריך 5 באוגוסט 1987, שבו נאמר: הנני להודיעתך כי ועדת הכספים בישיבתה מיום 30 ביולי 1987 החליטה שוב ללא התנגדות לבקשך לא לבצע כל שינוי במשק הדלק לפני שיתקיים דיון על כך בוועדת הכספים.

לפניה הזו השיבותי במכתב מנומק, שלא יכול להיות צו המורה לשר לא לבצע - - (י' מצא: עד לדיון).

א' ויינשטיין:

אני העליתי את הנושא לדיון, אבל תוכן מכתבך לא ידוע לי. אם הוועדה פונה לשר, לפי בקשתי, ויש מכתב חשובה, מז הראוי שאדע עליו.

היו"ר א"י שפירא:

זו הייתה פניה בטם כל חברי הוועדה.

א' ויינשטיין:

במשך חמשה חודשים אנחנו טוענים שצריך לקיים דיון ואיננו יודעים שיש מכתב חשובה מן השר.

היו"ר א"י שפירא:

החשובה מופנית ליושב-ראש. ביקשנו ממך, אדוני השר, להופיע בפנינו ולא לבצע שום דבר לפני הופעתך זו. חשובתך הייתה שלוועדה אין סמכות לכך. (השר מ' שחל: שלוועדה אין סמכות להורות לי לא לבצע.) אבל לוועדה יש סמכות להזמין כל שר להופיע בפניה. לכך אנחנו מחכים. שלחת לנו ספר עב כרס שכל חברי הוועדה קיבלו אותו.

י' מצא:

אני מצפה ממך, אדוני היושב-ראש, שתמלא את חובתך ותשמור על כבוד הוועדה. הוועדה כולה התרעמה על כך שהשר עומד לבצע רפורמה לפני הדיון בוועדה. התאחדנו כולנו סביב הפניה לשר. והנה השר, במרם הופיע בפנינו, נקט בצעדים לביצוע הרפורמה. אני מצפה שתשמיע את מחאתנו על כך באזני השר.

שר האנרגיה והתשתית מ' עחל:

אם היו מרשים לי להמשיך, כל הוויכוח הזה היה מיותר. כי באותו מכתב בסעיף 10 אני כותב: לאור האמור לעיל אינני מוצא לנכון לעכב את ביצוע הרפורמה. יחד עם זאת אשמח כמובן להופיע בפני ועדת הכספים ולדווח לה על ביצוע הרפורמה, וזאת מתוך יחס הכבוד וההערכה שאני רוחש לוועדת הכספים ליושב-ראש הוועדה, אם כי היה רצוי כי אחת ולתמיד תחליט הכנסת מי מבין ועדה היא המוסמכת לעסוק בעניינים שמשרד האנרגיה מופקד עליהם, נושא שהועלה על ידי לא אחת בפני יושב-ראש הכנסת.

מדוע כתבתי זאת? כי היתה הצעה לסדר של חבר הכנסת דן תיכון בנושא הזה והיא הועברה לוועדה הכלכלה. ועדת הכלכלה דנה וקיבלה החלטות. (י' ארידור: מה היה תוכנן של ההחלטות בענין הרפורמה?) התנגדות. בינתיים יו"ר ועדת הכלכלה חבר הכנסת שפייזר השתכנע ודעתו עכשיו היא בעד ביצוע הרפורמה בדברים מסוימים.

ברגע שהגיעה ההזמנה, אני אומר בכל הכנות שלא רק שמחתי אלא גם הייתי מרוצה. כי אדם המאמין בצדקת הענין שהוא מבצע אותו, במיוחד איש ציבור ולא כל שכן שר בממשלה, ישמח להופיע בפני ועדת הכנסת ולהציג בפניה את מה שהוא חושב לנכון ולשמוע על כך את ההערות של חברי הוועדה.

רבוחי חברי הוועדה, האחריות על הביצוע מוטלת עלי. ובמקרה זה פניתי ליושב-ראש הכנסת ולפי בקשתי הוא יזם פגישה יחד עם יו"ר ועדת הכספים, יו"ר ועדת הכלכלה ויו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה. בפגישה זו ביקשתי כי יוכרע איזו ועדה מוועדות הכנסת מטפלת בנושאי אנרגיה. יחד עם זה אני מצהיר כי בכל פעם שוועדת הכספים תזמין אותי כדי לשמוע דיווח, ואני מדגיש: דיווח - היא רשאית לעשות כן, ואני בשמחה רבה אבוא לכאן. שכן את שנותי היפות ביליתי בוועדה הזו עם יורם ארידור, שיחד נכנסנו לכנסת. אבל בנושאים פרלמנטריים יש כללים ועל פיהם אנהג. וועדה זו לא יכולה לומר לי: אל תבצע, כי האחריות לביצוע מוטלת על השר. (י' מצא: ביקשו ממך דיון...) לדיון הסכמתי.

ולנושא הרפורמה. ראשיתה של הרפורמה בדיון שהתקיים אצל השר מודעי כאשר כיהן כשר האוצר ביום 19 בפברואר 1986, בהשתתפותו של השר שרון. באותו דיון נקבעו העקרונות שלפיהם הגשנו הצעה לרפורמה במשק הדלק. הצעה זו עברה דיונים רבים, כולל דיון שהתקיים בוועדה הזו, שאם איני טועה הוקדשו לו שתי ישיבות. הוועדה ביקשה ממני למסור מהן המגמות והכוונות של הרפורמה. עד כמה שידוע לי, או לפחות כך התרשמתי, החברים שהשתתפו בדיון תמכו בהצעה לרפורמה וחזקו את ידי. היו גם כאלה שאמרו שרפורמה זו איננה מספיקה וצריך להרחיק לכת מבחינת פתיחתו של שוק הדלק.

לאחר דיונים רבים טענו מנהלי חברות הדלק שרק הרשות הלאומית לאנרגיה יש לה הסמכות החוקית-הסטטוטורית להחליט על שינויים במשק הדלק. האמת היא שאין זה מן הדברים הקלים לשר שתהיה מועצה שתאשר את הצעדים שהוא מבקש לנקוט בהם, ולא רק בעניינים הקשורים לרפורמה במשק הדלק אלא גם בנושאים שונים ומגוונים אחרים. היתה לנו התלבטות משפטית בנושא הזה, ולא בגלל החשש להביא את ענין הרפורמה בפני הרשות הלאומית לאנרגיה, אלא מפני שיש נושאים אחרים שאנחנו מטפלים בהם יום יום ולא יכול להיות מצב ששר לא יוכל להחליט בכל ענין אלא יצטרך לפני כן להביא אותו בפני רשות שקיימת על פי החוק.

בלי להיכנס לוויכוחים רבים החלטתי להיענות לדרישה של המנהלים של חברות הדלק והבאתי את הנושא בפני הרשות הלאומית לאנרגיה, שקיימת עליו אין ספור ישיבות, דומני ש-13 במספר. היא שמעה את כל הצדדים, קיבלו את כל החומר וב-13 בנובמבר 1987 קיבלה שורה של החלטות שבהן היא אומרת בצורה חד משמעית את הדברים הבאים:

הרשות סומכת את ידה ומאשרת את תכנית שלב א' של הרפורמה במשק הדלק שנערכה והוגשה לה על ידי משרד האנרגיה והתשתית.

א. יוסרו הפיקוח וההתחשבנויות הנגזרות מפיקוח זה משער בתי הזיקוק ועד לרמת הצרכן;

- ב. ייקבע מחיר גג לצרכן של כל מוצר נפט על בסיס המרכיבים הבאים:
 - (1) מחיר כל מוצר נפט בשער בתי הזיקוק מייקבע לפי פרסומי PLATT'S (CARGOES CIF MED GENOVA/LAVERA) בהיעדר פרסום של מוצר נפט מסוים ייקבע מחירו בשער בתי הזיקוק בהתאמה למוצרי נפט דומים קרובים, או היכולים לשמש תחליף למוצר הנפט כאמור.
 - (2) הוצאות משער בתי הזיקוק ועד לנקודות השיווק. (3) מסים.
 - (4) היטלים לכיסוי הוצאות משק הדלק.

ג. הנפט הגולמי הנרכז על פי חוזים - "מקטע חוזי" - 4.75 מיליון טון בשנת 1987 שהם כ-70% - יירכז על ידי חברות הנפט ויזוקק בבתי הזיקוק, כאשר דמי הזיקוק, אובדנים וצריכת אנרגיה בזיקוק, ייקבעו בהסכם בין משרד האנרגיה ובתי הזיקוק. כל ההיפקים מהזיקוק יימסרו לחברות הנפט.

ד. יובטח לחברות הנפט כיסוי מלוא ההוצאות עד שער בתי הזיקוק; הנובעות מהרכישה, ההובלה, הפריקה, ההזרמה, האחסון והזיקוק של הנפט הגולמי ב"מקטע החוזי". ההפרש בין העלות הנגזרת מההוצאות הנ"ל לבין המחיר לכל מוצר נפט בשער בתי הזיקוק יכול להיות חיובי או שלילי. ייקבע מנגנון לתשלום או ספיגת ההפרש הזה.

ה. (1) יתרח כמויות מוצרי הנפט הנדרשות על ידי המשק - "מקטע חופשי" חסופק באמצעות גופים מסחריים, כמפורט בהמשך. לשם כך יעניק מינהל הדלק רישיונות יבוא, לפי דרישה, לכל אחד מהגופים הבאים:

- חברות הנפט - יבוא נפט גולמי ומוצרי נפט;
- בתי הזיקוק - יבוא נפט גולמי ומוצרים חצי מוגמרים לפי התנאים והמגבלות המפורטים בהמשך;
- צרכנים גדולים, לצריכה עצמית בלבד:

- חברת החשמל - מזוט, סולר
- מפעלי נשר - מזוט
- בתי הזיקוק כצרכן ולא כמזקק - מזוט, נפטא
- התעשייה הפטרוכימית על כל שלוחותיה - מזוט, נפטא
- מערכת הבסחון - סולר, דס"ל, בנזין
- כימיקלים לישראל בע"מ - מזוט, גפ"א, נפטא.

י' כהן:

כמה אחוזים זה במשק הדלק?

השר מ' שחל:

כל המקטע הזה היה 30% והיום הוא מגיע ל-35%.

אני ממשיך לקרוא מהחלטות הרשות הלאומית לאנרגיה:

עם הזמן והנסיון שיירכז תיבהק האפשרות להוסיף צרכנים נוספים שיסווגו כצרכנים גדולים.

(2) חברות המספקות שרותי חדלוק לאוניות ומטוסים אזרחיים ימשיכו לייבא מוצרי נפט בהתאם לאישורי מינהל הדלק, כפי שהיה מקובל עד היום.

(3) ברשיונות היבוא יפורטו מגבלות על איכות הנפט הגולמי ומוצרי הנפט אשר יורשו ביבוא. הרשות מסמיכה את הוועדה שמונתה לפי סעיף 11, בצירוף חברי הרשות מר מנחם טל וד"ר שלמה ברובנדר, לקבוע את איכויות הדלק. הוועדה תבחן את החלת אותם ערכים גם לגבי איכויות הדלק במקטע החוזי.

(4) בתי הזיקוק יהיו רשאים לייבא נפט גולמי או מוצרים חצי מוגמרים לצריכה עצמית וכן כדי לשווק מוצרי נפט לחברות הנפט ולצרכנים הגדולים הנזכרים לעיל.

כלומר, בתי הזיקוק רשאים למכור לחברות הדלק או למכור את אותם סוגים של מזוט, סולר או נפט לחברת החשמל, מפעלי נשר ומערכת הבטחון.

היו"ר א"י שפירא:

מה היה הנוהג עד עכשיו? (השר מ' שחל: עד עכשיו זה היה אסור).
(י' ארידור: זוהי הרפורמה.)

א' ויינשטיין:

השר נותן למונופול של הממשלה, לבתי הזיקוק, אפשרות להתחרות בחברות תלויות בו - (השר מ' שחל: להתחרות בקרטל..). הוא נותן לבתי הזיקוק אפשרות לייבא מוצרים שהחברות מייבאות, כאיר חברות אלה תלויות בו במחירים ובכל מה שקשור למערכת.

השר מ' שחל:

עם כל הכבוד, אני חולק עליך. ההבדל בינינו הוא בדבר אחד, שהאחריות המיניסטריאלית מוטלת עלי. ומי שלא יודע אחריות מהי, או שלטון מהו, שלא יכנס לממשלה. שר חייב לדעת שאם הוא קיבל החלטה הוא אחראי לה עד הסוף.

א' ויינשטיין:

אין לי טענות. זה ענין של השקפת עולם. אחת בעד ריכוזיות, בעד מונופולין, ואני בעד משק פרטי חופשי.

השר מ' שחל:

אגב, השותף שלי לענין הרפורמה הוא שר ליברלי שאיננו רחוק ממך בהשקפת העולם, הוא שר האוצר משה נסים.

ח' רמון:

הדבר האחרון שאפשר לומר על משק הדלק שהוא חופשי. זהו קרטל נגד קרטל. השקפת העולם שלך היא נגד השר שחל, לא נגד קרטל, כי אחת בעד קרטל אחר. יש בעיה עם בתי הזיקוק, אבל להפוך זאת לאידיאולוגיה, ועוד בהקשר למשק הדלק, זה פשוט מגוחך.

השר מ' שחל:

אני ממשיך: (5) כל צרכן גדול שיותר לו לייבא, או לרכוש מבתי הזיקוק, או לרכוש מחברות הנפט ב"מקטע החופשי", יחוייב לרכוש בחברות הנפט את החלק מצריכתו (כ-70%) הנובע מההיפקים ב"מקטע החוזי".

ו. מוצרים שאינם מיוצרים במסגרת התפוקה המקובלות של בתי הזיקוק, כגון מזוט דל גפריית, יותרו ליבוא על ידי הצרכנים הגדולים ללא הגבלה.

ז. כל מלאי הנפט הגולמי אשר מקורו ב"מקטע החוזי", וכך רמת מלאי של מוצרי נפט אשר תיקרע מפעם לפעם, ייחשבו כמלאי חירום. ההוצאות הכרוכות במימון מלאי החירום ישולמו מתקציב משרד האנרגיה. לא חותר משיכה ממלאי החירום של מוצרי נפט אלא באישור מינהל הדלק.

7. תיבחן האפשרות של הוספת אתרי פריקה למוצרי נפט.

8. הרשות ממליצה שתיבחן המשמעות של איחוד כל חברות התשתית לחברה ממלתית אחת, לרבות היתרונות והסיכונים הנובעים מאיחוד זה.

י' ארידור:

למה הכוונה, איזה חברות מבקשים לאחד?

השר מ' שחל:

הכוונה לחברות התשתית המספקות שירותי אחסון, פריקה וכדומה. (י' מצא: הקמת אח החברה הזו?) זה קיים כל הזמן. הרשות ראתה בכך שירות שצריך לתת לכל הצרכנים באופן שווה. אם אנסה לנחח במקצת את השביחה, הייתי אומר שאילו המסופים האלה היו בידיים נייטרליות ולא של צד זה או אחר, אפשר היה למנוע כמה דברים שקרו בזמן השביחה.

י' מצא:

מה פירוש - זה קיים כל הזמן? יש חברה ממלתית אחת שמאגדת בתוכה את כל השירותים האלה?

השר מ' שחל:

היום יש מספר חברות שהן ממלתיות: שירותי נפט, פי גלילות - ההצעה היא לבדוק את האפשרות לרכז את כל שירותי התשתית תחת קורת גג אחת של חברה ממלתית אחת. (י' מצא: אני שואל אם האיחוד הזה כבר נעשה.) עדיין לא. העניין הוא בתהליך. הכוונה שלא יעסקו בכך מספר חברות עם כל ההוצאות המיותרות הכרוכות בכך.

י' מצא:

העניין הוא בטיפול של רשות החברות הממשלתיות?

השר מ' שחל:

אנחנו פועלים בעניין זה בעצה אחת עם האוצר ובשיתוף פעולה אתו. התכנית הזו היא על דעת משרדי האוצר והאנרגיה.

אני חוזר להחלטות הרשות:

10. הרשות מחייבת הפעלה לאלתר של שלב א' של הרפורמה במשק הדלק והפעלת רפורמה כוללת, על פי היעד והעקרונות המנחים להשגתה, בחתירה למבנה היעד של משק הדלק לא יאוחר משנה וחצי מתחילת ביצוע שלב א' של הרפורמה, והכל בהתאם לנסיון שיירכש וללקחים שיופקו תוך ביצוע שלב א'. כלומר, היעד הסופי הוא פתיחת משק הדלק תוך שנה וחצי מתחילת הביצוע של השלב הראשון.

11. (א) הרשות ממנה ועדה מחוכה, בהרכב של היו"ר והמנכ"ל. הוועדה תוסמך להוציא הוראות ביצוע מפורטות, תהיה מוסמכת לאשר שינויים בפרטי השלבים במימוש הרפורמה, מבלי לפגוע ביעדה של הרפורמה ובעקרונות המנחים להשגתה, ותעקוב אחר מימוש החלטה זו. הוועדה תדווח למליאת הרשות אחת לשלושה חדשים.

(ב) הרשות מטילה על משרד האנרגיה והתשתית לפעול ליישום וביצוע החלטת הרשות.

הרשות הלאומית לאנרגיה החליטה לאשר את חכנית הרפורמה ברוב של 11 נגד 6.

ד' צוקר:

כמה נציגי ממשלה יש ברשות? (השר מ' שחל: דומני ששה..)

היו"ר א"י שפירא: ומי הם היתר?

השר מ' שחל:

אם רוצים להטיל דופי בכך מפני שאלה הם נציגי הממשלה, אני חייב לומר שחלק גדול מנציגי הממשלה ברשות הצביעו נגד.

היו"ר א"י שפירא:

השאלה הייתה מי הם חברי הרשות הלאומית לאנרגיה.

השר מ' שחל:

ההרכב של הרשות נקבע בחוק. חברים בה אנשי ציבור, אנשי אקדמיה - (היו"ר א"י שפירא: נציגי חברות הדלק?) לא. המחוקק לא קבע שנציגי חברות הדלק ישבו ברשות.

היו"ר א"י שפירא:

בוועדה המייעצת של בנק ישראל יושבים נציגי הבנקים. מדוע בגוף הזה לא יושבים נציגי חברות הדלק?

השר מ' שחל:

כך קבע המחוקק.

הרשות דנה והחליטה באופן חופשי. הרשות זהו גוף סטוטורי, שאת החלטותי אני חייב לקיים. כדי שלא תהינה אי הבנות, שום גורם פרט לבג"ץ איננו יכול לעכב את ביצוע ההחלטות האלה. אם ארצה להכניס שינוי קל שבקלים בתכנית הרפורמה, כפי שאושרה על ידי הרשות, אצטרך לחזור אל הרשות ולבקש את אישורה לשינוי הזה.

ח' רמון:

מה דעתך על סיכויי הבג"ץ?

השר מ' שחל:

אינני יודע. למה לי לומר זאת היום? לחברות הדלק יש ייעוץ משפטי טוב מאד. הם שמעו מהיועציה המשפטית גם על הסיכויים.

אומר יותר מזה. לא אני בחרתי את הזירה הזו. חברות הדלק הן שחבעו להסביר את הנושא להכרעתה של הרשות הלאומית לאנרגיה, ואמנם כך עשיתי. קיבלנו כמעט מדי יום מכתבים מיועציה המשפטית של הרשות שכיוונו אותנו, הדריכו אותנו ודאגו שלא תהיה חלילה שום חריגה מן הפרוצידורה.

א' ויינשטיין:

היאלה אם לא היתה התייעצות מוקדמת על הרפורמה.

השר מ' שחל:

מספר הישיבות שקיימתי אחם הוא יותר גדול ממספר הישיבות שקיים שר התעשייה והמסחר בעניין פתיחת שוק הבשר, שהוא בהיקף לא קטן מזה.

י' כהן:

אין כל מקום להשוואה. שוק הבשר רחוק מאד מלהגיע להיקף של שוק הדלק.

השר מ' שחל:

לאחר שהיו בידי כל האישורים, לאחר שהרשות אישרה את התכנית שהגשנו לה, חשבתי שחברות הדלק ייטיבו לעשות אם הן ישחפו פעולה בביצוע התכנית, לאחר שהם מצדם עשו את כל המאמצים, דיברו עם ראש הממשלה ועם ממלא מקומו, עם שרי הממללה, עם חברי כנסת וכמעט עם כל הגורמים

הפוליטיים והמפלגתיים. הם מצדם עשו חריש עמוק. משנחקבלה ההחלטה קראתי להם ואמרתי שאני מוכן לשבת אתם ולדון איך מפעילים את הרפורמה במשותף, חוך נכונות ללכת אולי לאיזו פשרה באותן נקודות שהן כואבות להם.

חברות הדלק הצהירו - ואין לי סיבה שלא להאמין להן, ואני אומר זאת בכל הכנות - שגם הן סבורות שצריכה להיות רפורמה, שהן מסכימות לסעיפים רבים בתכנית הרפורמה. המאלה התמקדה בנקודה מרכזית אחת והיא - בעיית השיווק של בתי הזיקוק.

לאחר דיוניה רבים עם בתי הזיקוק, עם הרשות, עם יועצי, עם מנכ"ל משרדי ומנכ"ל משרד האוצר, אמרתי שאני מוכן לחזור לרשות ולהציע להקפיא את הזכות של בתי הזיקוק לשווק את המוצרים לצרכנים הגדולים. הצעתי שהם ישבו יחד וידונו על כך. במשך חדשים ימים הם קיימו אין ספור ישיבות. אגב, כל שבוע אחרי שנציגי חברות הדלק נפגשו עם אנשי בתי הזיקוק, קיימתי אתם פגישה משותפת כדי לנסות ולסייע להגיע להסדר חוך הסכמה, ובלבד שתישמר נשמח אפה של הרפורמה.

קיימים כל הסעיפים האחרים המדברים על ביטול ההסכם על מבנה המחיר, הפסקת ההתחשבנות, פתיחת השוק, מחן אפירות לייבא, מקטע חופשי שיהיה פתוח והליכה לקראת פתיחת משק הדלק בעוד שנה וחצי, כולל הכנות מסוימות שאני עושה היום לקראת אפירות נוספת שאני רואה אותה בעתיד בשלב השני, ואומר על כך כמה מלים. דווקא עזר לי בכך ידידי יורם ארידור שהפנה אלי שאלה, ולא אצטט את דבריו, כי הנוהג בכנסת הוא שלא מצטטים שיחות פרטיות בין חברי כנסת.

בימים אלה הובא בפני ענין שקשור לפיתוח בבתי הזיקוק. מדובר בהקמת פצחן קאטליטי בהשקעה של 80 מיליון דולר שצריך להתקינו באחד המתקנים של בתי הזיקוק. זהו מתקן שמאפשר להפיק חזקיקים ממה שנוחר מהנפט הגולמי לאחר הזיקוק הראשון. הופעלו עלי לחצים להקים את המתקן הזה בחיפה. ההחלטה שלי היתה חד משמעית שהוא יוקם באשדוד, וזאת מהסיבה הפשוטה שאני חוזה לעתיד לבוא אפירות של הפרדה בין שני בתי הזיקוק. אז אפשר יהיה להגיע למבנה שיבטח תחרות לאורך כל הדרך.

י' ארידור:

בסך הכל שאלתי את השר אם הוא עשה משהו גם מחוץ לחיפה.

השר מ' שחל:

אני אומר זאת כדי להבהיר שכל הדיבורים כאילו היעד המרכזי היה בתי הזיקוק בחיפה אינם נכונים. תאמין לי, חבר הכנסת ויינשטיין, שחלק מההתייחסות שלך נובע מכך שלא טרחת לבוא אלי או למישהו במשרדי המוסמך להסביר לך את נקודת הראות שלנו. אינני נוקט לשון של סיסמאות. אני צריך לקבוע איך יתנהל משק שמגלגל מיליארד וחצי דולר.

א' ויינשטיין:

בחודש אוגוסט באתי אליך לשמוע את עמדתך. מדוע אתה אומר שלא באתי?

השר מ' שחל:

קיימת בעיה אמיחית במשק האנרגיה. אומר גם מהי הפילוסופיה שלי, אומר זאת בכל גילוי הלב, גם באזני חברי המנהלים של חברות הדלק, והם שמעו זאת ממני. אותי לא מעניין שיש היום שלוש חברות דלק שמחלקות את השוק ביניהן. לגבי דידי זוהי חברה אחת. אין בזה כל שוני. ברגע שיש חלוקה ברורה של השוק, שנובעת מהמבנה של השוק - והחלוקה היא: 45% חברת פז, 30% חברת דלק ו-25% חברת סונול - וזוהי חלוקה לאורך כל הדרך, אין ברירה אלא לקבוע שהמבנה איננו נכון.

היו"ר א"י שפירא:

מהו לדעתך מבנה נכון?

השר מ' שחל:

שתי חברות דלק ושני בתי זיקוק.

ד' צוקר:

מדוע לא הכנסת את בתי הזיקוק כחלק מן הרפורמה? זה היה מרכז את ההתנגדות.

היו"ר א"י שפירא:

מה יקרה אם חברות הדלק יקנו את בתי הזיקוק?

השר מ' שחל:

על כך יש מחלוקת אמיתית בין שר האוצר לביני. בעוד שאני בעד ניהול משא ומתן עם חברות הדלק לרכישת חלק מבתי הזיקוק, לא הכל, ואגב, אני בעד מכירת בתי הזיקוק - (היו"ר א"י שפירא: ואז הרפורמה לא קיימת.) אז הממשלה לא מתערבת. הרי הרפורמה באה לומר: נהיה ככל המדינות. מי שרוצה יעסוק בענף. הממשלה תקבע את המדיניות.

בתשובה לחבר הכנסת דדי צוקר, אני רוצה להפנות אותו לסעיף 9 של ההחלטות: משרד האנרגיה והתשתית בשיתוף הרשות יזמין תוך שלושה חדשים סקר בדיקה אשר יבחן את האפשרות הטכנו-כלכלית להפריד בין שני בתי הזיקוק. לכן קבעתי שאח הפצחן יתקינו באשדוד. ותאמינו לי שזה לא היה פשוט. בחיפה יש בעיות של תעסוקה. אלה הם חברי. אבל אמרתי להם: לא בא בחשבון. השיקול הוא ממלכתי. אני חייב להביא בחשבון את ההכנות לקראת שלב ב'. ולכן זוהי ההחלטה.

אני מגיע לשאלה של המשא ומתן. השיחות שהתקיימו בינינו מאז קבלת ההחלטה על ידי הרשות, היו ענייניות וברוח טובה. על מה המחלוקת עכשיו? אגב, ניהלנו את השיחות תוך הסכמה הדדית שלחברות הדלק שמורה הזכות לפנות לבג"ץ. אינני זוכר מקרה, לא בתפקידי כעורך דין ולא בתפקידי כשר, שגורם כלשהו הסכים מרצונו החופשי, באמת ובתמים, לתת לצד השני פסק זמן כדי שהוא יוכל לפנות לבג"ץ. אמרנו לחברות הדלק: נחן לכם את הזמן ואח האפשרות לפנות לבג"ץ. אתם מבקשים לשם כך שהות של חודש ימים, בבקשה. תבקשו עוד שבוע, לא יהיה ויכוח על כך.

אני מנסה להגיע לנקודה שהיא לב לבה של הבעיה, ואומר אותה בגילוי לב. במצב הקיים כאשר יש חלוקה ברורה של השוק, כאשר כל המאה אחוז מחולקים בין החברות, לא יכולה בשום פנים ואופן להיות תחרות. (היו"ר א"י שפירא: איזה יתרון יש לתחרות?) הורדת מחירים. (היו"ר א"י שפירא: בכמה אחוזים?) יש הערכות שונות. להערכתנו מדובר בעשרות מיליונים של דולרים, ויש האומרים שהסכום הוא 150 מיליון דולר.

י' ארידור:

פעם נקבת בסכום יותר גדול.

היו"ר א"י שפירא:

מהו הרווח של כל חברות הדלק?

השר מ' שחל:

זו לא שאלה של הרווח. השאלה היא של ההוצאות. השאלה מה קונים.

היו"ר א"י שפירא:

כמה מרוויחות חברות הדלק יחד? זו היתה השאלה. (י' ארידור: בערך 20 מיליון דולר--). אז איך אפשר לחסוך 150 מיליון דולר?

ח' רמון: ב"קוסט". למעת על "קוסט פלוס"? אם הרפורמה תוביל לכך שמשק הדלק יספק את אותה כמות הדלק בפחות עובדים, יקטן הקוסט, וזה יהיה החסכון. (י' כהן: או שהעובדים יעברו לבתי הזיקוק..)

היו"ר א"י שפירא:

השר אמר כמה פעמים שלא יפומרו עובדים.

י' כהן:

השאלה היכן קונים את הדלק ואיך אפשר להקטין את ההוצאות.

השר מ' שחל:

עם כל הכבוד, המשק הזה אינו עתיר עובדים, הוא עתיר הון, עתיר כסף.

ד' צוקר:

יש טענה שבחי הזיקוק הם עתירי עובדים.

ח' רמוז:

מספר עובדים גדול פי שנים ממה שנהוג באירופה. חברת פז עתירת עובדים, לא החברות סונול ודלק, אבל כולח עובדים לפי הקוסט של פז.

השר מ' שחל:

במצב הקיים ישראל קונה את הנפט הגולמי שהיא צורכת משלושה מקורות: מצרים, מקסיקו ונורווגיה. היא קונה נפט בשוק הספוט, נפט שעיקרו בא ממצרים. מומחי נפט טוענים, שאין היום מימך מודרני בשולם שקונה רק נפט גולמי ומזקק אותו. לא קיים דבר כזה. ביקרתי בנורווגיה לפני חודש וחצי ונפגשתי עם שר הנפט הנורווגי. השאלה הזו עניינה אותי. נורווגיה היא יצואנית של נפט בין הגדולות בעולם. היא מפיקה נפט מצוייך באיכות טובה. שאלתי את שר הנפט הנורווגי: אתם מייבאים מוצרים או שהכל זה נפט שלכם שאתם מזקקים אותו? תשובתו הייתה: 50% אנחנו מייבאים. ומדוע? והוא הסביר: כאשר השוק העולמי מציע מוצר יאני/יכול לקנותו על חשבון משהו אחר, שמישהו אחר מזקק אותו, מדוע אשתמש בנפט שלי ואזקק אותו עבורו?

לפני כיהנו בתפקיד שני שרי אנרגיה שניסו להעביר רפורמה. האם הוויכוח הוא חדש? עשר שנים אומרים שצריך לבצע רפורמה. ישבתי ולמדתי מה קרה במשך הזמן. היתה ועדת-דינשטיין ראשונה ושניה, ועדת רום, ועדת ברתל. ואגב, הודעתי למנהלים של חברות הדלק שאינני הולך להקים ועדה. אני לומד מנסיונם של אחרים. ביקשתי ללמוד את הנושא יחד אתם. אני מצטער כי בשלב מסוים הם לא הסכימו לכך.

באחת הוועדות קבעו צריך לייבא 10% מוצרים. במבנה הקיים אין שום תמריץ לכך. הממשלה משלמת קוסט-פלוס. למה יעשו זאת? להיפך, ינסו להצדיק בטיעונים שונים את המצב הקיים. יאמרו: אנחנו קונים בייעילות, קונים טוב, על ידי כך שכולנו קונים יחד איננו מתחרים האחד בשני, אין בעיות של הובלה. הם מביאים את כל הנימוקים שבעולם פרט לנימוק אחד -

י' כהן:

הם באמת קונים טוב?

השר מ' שחל:

: לא רע. אני חולק על כך שאנחנו קונים בדרך הטובה ביותר האפשרית. כי מהי הבעיה? לא יכול להיות תמריץ למערכת שכל כולה בנויה על כך שכל מה שעולה לה היא מקבלת חזרה. ובמה עוסק שר האנרגיה? הוא עוסק כמעט באופן קבוע במשך כל השנה בוויכוח על החוזה הקודם ועל מה שנגרר במשך שנתיים. הוא גומר ענין אחד ומתחיל ענין שני - גומר את ענין הנפט ומתחיל את ענין הגז, גומר עם ענין הגז ומתחיל לטפל במובילים. לכולם יש הסכמים, כולם חיים על פי אותה שיטה: יש הסכם, אחת חייב לתת.

אני אומר לכם שאין אדם במדינה, ובוודאי לא משרד ממשלתי, שמסוגל לבדוק בדיקה אמיתית דברים מהסוג הזה. אנחנו לא יודעים. ואם אתם רוצים לבקר אותי, זהו התחום שבו הייתם צריכים לעסוק. באים אלי ודורשים העלאת מחירים של 50%. יש משבר, בדרך כלל פורצת יביתה קטנה אם של מחלקי הגז או של המובילים. זה הרי לא גורם אחד אלא עשרות גורמים. הם באים

לפגישה עם השר. המר מנסה לפייס אותם. הם יושבים יחד, מזמינים כלכלן לדיון. בדרך כלל לא מקבלים את דעתו של הכלכלן. הדום יש שני בוררים וכך מתנהל בימים אלה משפט עם מנהלי חברות הדלק על 100 מיליון שקל. נניח שאנחנו גומרים על העלאה של 12%. אני חותם על הצו. אני שואל: בדקתם את הפרטים, אתם יודעים מה המצב? והתשובה שאני מקבל: הגענו להישג גדול. הם דרשו העלאה של 50% וקיבלו רק 12%. אם אתם חושבים שאנחנו יודעים מדוע הגענו לפשרה, אינכם אלא טועים. אנחנו יודעים שהם דרשו העלאה מסוימת ואישרנו להם פחות מזה. למה צריך לקיים משטר כזה?

לאחר קבלת ההחלטה באתי לחברות הדלק ואמרתי להן: אם ענין השיווק של בתי הזיקוק הוא מה שכואב לכם, אני מוכן להקפיא אותו. אבל חלכו ותראו מה קורה בכל העולם. תעשו ג'וינט וונטשר", תעשו עסקות זיקוק. אתם תהיו רשאים לייבא ולזקק.

כדי שחברות הדלק לא יגידו שלביח הזיקוק יש עודף כוח אדם והוא לא יעיל, הזמנתי עבודה בחו"ל אצל גוף בינלאומי שמתמחה בעניינים של תפוקות, אובדנים, מחירים, לאותו נתח שחברות הדלק ירצו לזקק במקטע החופשי. הקטע האחר הוא עדיין בחוזה, אנחנו משלמים עבורו ואין לנו ברירה אחרת. בתי הזיקוק אמרו שהם מוכנים ללכת לקראת "ג'וינט וונטשר", אלא שאוסרים עליהם לשווק. עד עכשיו כקבלן זיקוק הם היו מכוסים במאה אחוז. עכשיו נוטלים מהם חלק מזה ומורידים אותם ל-70% או אולי ל-65%. הם יכולים להציע זאת במחיר יותר זול מאירופה. מדוע אסור להם להציע זאת לחברות הדלק, לא לצרכנים הגדולים?

ח' רמון:

לא הבנתי. אולי תבהיר את הנקודה הזו?

השר מ' שחל:

אסביר. נאמר שבמסגרת 'המקטע החופשי' נותרו ליבוא 3 מיליון טון נפט גולמי. עודדתי את חברות הדלק ללכת לקראת מה שנקרא "עיסקות זיקוק". אמרתי: במקטע הזה יש לכם חופש פעולה, אני לא מתערב, אני לא רוצה לדעת, אני לא מתחשבן על המקטע הזה בכלל. אתם חופשיים. אני מתנה רק תנאי אחד, שאני קובע מחיר בינלאומי. לכך היתה הסכמה. ביקשתי מחברות הדלק שלא יחתמו על כך שלוש החברות יחד, כי זה יופיע כקרטל בתוספת למונופול. תארו לכם ששלוש החברות יחד עם בתי הזיקוק יעשו יד אחת נגד משרד האנרגיה. אמרתי להן מה שמחייב ההגיון: אתם חברות עצמאיות, אתן רוצות להיפרד ולהחזרות לפחות בקטע הזה, תחתמו כל אחת מכן על הסכם נפרד, הסכם שונה במקצת. לכך הם לא הסכימו.

מה הם הציעו לי? יש חברה קיימת הנקראת יונקס, שמורכבת משלוש חברות הדלק ובתי הזיקוק. הם אמרו לי שזו תהיה החברה שתייבא. זה אומר שאני מקיט גוף הסוגר לגמרי את המערכת. לא יכולתי לקבל זאת. אמרתי להם: רבותי, זו לא רפורמה.

אחרי משא ומתן הככמתי ששלוש החברות יחד ילכו לקראת ג'וינט וונטשר, אם כי יחתמו על הסכמים בנפרד עם בתי הזיקוק. הג'וינט וונטשר יהיה ללא ספק זהה, כי חברה אחת לא תעשה מה שהשניה לא תעשה, וזוהי אמת. ואז באו בתי הזיקוק ואמרו: אם לא תתן לנו אוט-לט, אנחנו עלולים להיקלע למצב שבו לא יהיו לנו עסקים. אנחנו מרקשים שלפחות מיליון טון נהיה רשאים לייבא ולשווק. אמרתי: לא לשווק, את סעיף השיווק מחקתי.

הצענו את ההצעה הבאה: בתי הזיקוק רשאים להציע - ובתחילה הם רצו לכתוב: בתי הזיקוק רשאים לספק, ולכך לא הסכמתי - רשאים להציע כדי לספק מוצרים לחברות שיווק הנפט, כלומר לחברות הדלק, לא לצרכנים הגדולים, בשער בתי הזיקוק, במחירים בינלאומיים כפי שייקבעו על ידי משרד האנרגיה.

י' מצא:

והיה ולא ירצו?

השר מ' שחל:

אז יש לבתי הזיקוק בעיה. זהו הסיכון שלהם.

י' מצא:

בתי הזיקוק לא יוכלו לשווק.

השר מ' שחל:

לא. כתוב במפורש שענין השיווק מוקפא. הם יצטרכו לייצא.

א' ויינשטיין:

אתה נאבק כארי על שמירת העסקים של בתי הזיקוק שהם מונופול, ובצדק, ואני נאבק למען שמירת העסקים של המסק הפרטי.

ח' רמון:

החברה לישראל היא יותר פרטית מאשר חברת פז.

השר מ' שחל:

אני נאבק למען שמירת האינטרסים של המסק. המאבק שלי הוא לטובת המסק הישראלי, כך אני מאמין. במשך שבו יש חברה ממשלתית הנקראת פז, שהיא בערך 50% מהשוק, ויש עוד שתי חברות דלק אחרות שהבעלויות עליהן הן לא בדיוק תחרותיות, אל תגיד לי על מה אני נאבק. אגיד לך על מה אני נאבק. אני נאבק על מה שמחייב ההגיון הפשוט מבחינה תעשייתית, שמי שמוכר שמלות או נעליים ברחוב דיזנגוף לא יוכל להגיד באורח בלעדי, בלי הייצרן, מה יש לייבא. בתי הזיקוק יכולים להגיד מה לייבא ואיך לזקק לא פחות טוב מאשר חברות הדלק. זוהי התעשייה, ואותה אי אפשר להשאיר בחוץ.

י' כהן:

אתה אומר שהם קונים טוב. לו ידעתי שהם קונים נפס יקר ולא בדרך הנכונה, הייתה בעיה.

השר מ' שחל:

אין מי שיכול להעריך נכונה את הקניה ולעשות הדוואות. מתי אתה יכול לדעת אם קנו טוב או לא? כאשר יש משק פתוח ואתה רואה מה קורה בו. לא הלכתי לעשות רפורמה לפני שישבתי לא רק עם המומחים בארץ אלא עם גדולי המשווקים בעולם. אגב, רובם יהודים, ולדיעתך, אדוני היושב-ראש, גם מסורתיים. אנרים כמו רייכמן, וייל, ג'סלסון, שקונים 200 מיליון שו"ן לשנה. אנחנו קונים 7.5-8 מיליון שו"ן. ג'סלסון אמר לי: אתם משלמים פרמיה על המערכת הקיימת, אתם לא צריכים שום חוזה. אני לא הולך לבטל חוזים. אני הולך לאט לאט, בצעדים איטיים.

אני חוזר להצעה שלי. מיליון שו"ן רשאים בתי הזיקוק להציע לחברות הדלק, לא חלילה למשווקים, במחיר שאני רוצה לקבוע אותו, שהוא נמוך ממחירי אירופה. תהיה תחרות. תפסידי כשר האנרגיה לדאוג לכך שהמחיר יהיה עד כמה שאפשר יותר נמוך. פעם אמרו לי: יהיו כמויות יותר מדי גדולות, ייבאו נפס ולא יהיה חכנון מרכזי. אשמח מאד אם תהינה כמויות יותר גדולות. כל איש עסקים לוקח על עצמו גם סיכוי וגם סיכון. וכי יש למישהו העודת/ביטוח?

אם יש סיכום על כך והולכים לקראת ג'וינט וונטשר, אני מוכן ללכת על 2 מיליון שו"ן. אינני נוחץ לבתי הזיקוק לשווק את מיליון השו"ן, אבל הם רשאים לייבא את הכמות הזו כדי להגיע לאופטימיזציה של המסק. בתי הזיקוק יודעים איזה נפס לייבא. הם יציעו לכם מוצרים. תרצו - תקנו, לא תרצו - לא תקנו.

לאחר שאני מקפיד את ההצעה בענין השיווק, אני רוצה שחברות הדלק יחתמו שהן מקבלות את כל סעיפי הרפורמה האחרים. שכן הן עצמן אמרו לי שהבעיה היא השיווק. בדלב זה אין שיווק. אגלה דבר נוסף, אין פה סודות. בא אלי חבר הכנסת שפייזר ואמר: לאחר שנתקבלה ההחלטה של הרשות, ישבתי עם חברות הדלק. אם תוציא את סעיף השיווק הן יקבלו את כל סעיפי הרפורמה.

היו"ר א"י שפירא:

מי הסמיך אותך להגיד לך את הדברים האלה?

השר מ' שחל:

חברות הדלק. אבל כאשר אמרתי להם שאני מוכן לבטל את סעיף השיווק, הם אמרו שיהי להן שאלות לגבי סעיפים אחרים בתכנית הרפורמה. אמרתי להם: תחתמו שאתם מסכימים עקרונית לכל הסעיפים. כי אם יש ויכוח, אי אפשר לקיים אותו ליד השולחן. אם תאמרו לי שלא ניתן להפעיל בשטח את מה שאתם מתבקשים לחתום עליו, ואתם אנשי המקצוע המתמצאים בנושא ונמצאים בשטח - אני מוכן לעזוב את המימד למשך יומיים או שלושה ימים, ללמוד את הנושא בחברה עצמה, אני בעצמי, אני נוהג לעשות כך, כדי להשתכנע אם הטענות האלה צודקות ונכונות.

נתבקשה הפסקה. זכותם היתה לבקש פסק זמן. אינני יכול לבוא בטענות. ואז הם אמרו לי: אנחנו מצטערים, לא נוכל להסכים לכך. כדי להיות הוגן אומר שגם בתי הזיקוק לא היו מרוצים, הם הערימו קשיים לא פחות ואולי יותר מאשר חברות הדלק. אבל יש פשרות.

י' כהן:

לקטע של מיליון טון, בלי השיווק של בתי הזיקוק, הם הסכימו?

השר מ' שחל:

אני יכול להגיד שבתי הזיקוק לא היו מאושרים מזה והביעו התנגדות. אם בתי הזיקוק היו משיבים בשלילה, הייתי חותם. אבל איר לחברות הדלק, הן מתכוונות לפנות לבג"ץ, וזוהי זכותם. הן החליעצו עם היועץ המשפטי שלהן. אני מניח שהוא אמר להן לא לחתום.

היו"ר א"י שפירא:

היכן צוואר הבקבוק, לדעתך? האם הם מרוויחים רק מפני שהם מונופול, ואחרת אין להם זכות קיום? האם בשל המונופול הם לא יעילים?

--

השר מ' שחל:

קיבלתי זה עתה הודעה משמחת שהרובע היהודי כולו מחובר לרשת החשמל של חברת החשמל.

--

היו"ר א"י שפירא:

אני רוצה לחדד את השאלה. נניח שאני יצרן שטיחים ואני קונה צמר בניו-זילנד או אוסטרליה. יבואו אלי הלקוחות, שקונים ממני את המוצר המוגמר, ויגידו: אנחנו רוצים לספק לך את הצמר, שהוא חומר הגלם לייצור השטיחים.

אני מבין שכן נהגו במשך ארבעים שנות המדינה. זה לא דבר שנולד אחמול. אני רוצה להבין מה היה עד היום ומדוע צריך לשנות את המצב הקיים. נניח שכל חברות הדלק מרוויחות 30 מיליון דולר. אז אין אפשר לחסוך 150 מיליון דולר? אני מאמין שצטק בבעלות פרטית, כל כמה שהוא לא מנוהל טוב, הוא מנוהל יותר טוב מאשר עסק בבעלות ממשלתית. אינני מאמין שחברה בבעלות פרטית היא פחות יעילה מאשר חברה ממשלתית.

אני רוצה להבין אם זוהי מדיניות לא לתת להם לקבוע את גודל המלאי של הדלק במדינה כדי לא להיות שבויים בידיהם. אינני רואה את העניין הכספי. כאן דובר על קוסט-פלוס.

השר מ' שחל:

ברגע שהשר קובע את המחיר, אחרי שהמחיר נקבע זה כבר לא קוסט-פלוס. (היו"ר א"י שפירא: אבל הוא קובע את המחיר על פי קוסט-פלוס.)

י' ארידור:

לשר יש שיקוליכ שונים בבואו לקבוע את המחיר. אבל אחרי שהמחיר נקבע יש תחרות בין החברות להורדת המחיר.

ח' רמון:

זה לא כך. יש חברה אחת, שהיא החברה המובילה, חברת פז. זה נכון בחברות סונול או דלק, זה לא נכון בחברת פז. המשא והמתן נקבע לפי חברת פז. אני מציע לך לקרוא את דו"ח מבקר המדינה מלפני שנה וחצי על חברת פז כדי להבין איך מהנהלים שם העניינים. עובדה שהמחיר נקבע לפי חברת פז. גם אם חברת סונול תקטין את הקוסט האמיתי שלה לרבע, היא תקבל לפי פז. (י' ארידור: היא רק תרוויח יותר.) נכון. זה מה שקורה בפועל.

היו"ר א"י שפירא:

זה מתבטא במאזן? חברת סונול באמת מרוויחה יותר?

ח' רמון:

דה-פקטו הרווח לא יותר גדול, אבל מה שמסביב הוא יותר גדול. (היו"ר א"י שפירא: אני שואל על רווח יחסית למחזור.) נבקש מחברת סונול להמציא לנו את המאזן ונראה מה קורה.

הבעיה היא שיותר חשוב להם לנהל משא ומתן עם השר שחל מאשר לפטר מאה עורדיה או לקצץ בהוצאות. כי אם הם תובעים העלאה של 50% ומצליחים לקבל העלאה של 13%, כבר יש להם רווח. השר שחל לא מתמצא בכל החישובים האלה. גם אם הוא ייעזר בכלכלנים נוספים, אי אפשר יהיה לבדוק זאת. הרפורמה היא נכונה, אבל יש בה בעיות.

י' ארידור:

הרפורמה איננה נוגעת דווקא באותו קטע של המחיר לצרכן.

ח' רמון:

הבעיה המרכזית היא שהשר שחל רוצה לעלות רפורמה כמו בעולם בלי שיש לו בתי זיקוק כמו בעולם. אם היו לנו ארבעה או חמשה בתי זיקוק כמו שיש בעולם, לא היתה בעיה לעלות רפורמה. היא היתה מתבצעת מייד.

העובדה שיש כאן קרטל, בזה אין ספק. שמול הקרטל יש מונופול של בתי הזיקוק, גם בזה אין ספק. ובמצב הזה של קרטל מול מונופול מי שיוצא נפסד זו המדינה והציבור.

היו"ר א"י שפירא:

הרפורמה מחזקת את המונופול של בתי הזיקוק..

ח' רמון:

השאלה אם אנחנו מצליחים להקטין את המונופול של בתי הזיקוק או לא. זה היה הטיעון המרכזי שלי נגד הרפורמה בדיון הקודם שהתקיים לפני שנה וחצי. אבל מצד שני לבוא ולומר שחברות הדלק מנהלות את העניינים היטב והציבור לא משלם את עמרוח מיליוני הדולרים, גם זו לא אמת. הבעיה היא שאינני רוצה מונופול של בתי הזיקוק ואינני רוצה קרטל של חברות הדלק.

אבל חברות דלק אפשר להקים; להקים בתי זיקוק זוהי מלאכה קשה. ולנו יש בית זיקוק אחד.

לכן לפי השקפתי כל עוד לא נקים עוד בית זיקוק אמיתי, קשה יהיה לבצע את הרפורמה, עם כל רצוני לראות את הקרטל מגיע לסיומו. אם אי אפשר לסיים את הקרטל הזה, אינני מביין לשם מה דרושות שלוש חברות דלק. אפשר למזג אותן לחברה אחת, ואז יהיה לנו מונופול מול מונופול.

היו"ר א"י שפירא:

מנכ"ל חברת פז מבקש להגיב בכמה מלים. בבקשה.

א' לוי:

אני מתקשה בפרק הזמן הקצר הזה להגיד את כל מה שיש לנו לומר בתגובה לדברים שנשמעו.

היו"ר א"י שפירא:

תמקד את ההערות שלך לצד העסקי.

א' לוי:

אנחנו מסכימים לכל מטרות הרפורמה. אבל אנחנו טוענים - וכך טענו מאז החלו הדיונים - שכל הצעדים שהשר דיבר עליהם, או לפחות חלקם הגדול, אינם מובילים להשגת המטרה. היושב-ראש שאל מהו לב הבעיה. אלה שמוסמכים למבל את ההחלטות - הממשלה, השר ואתם - צריכים לבחור בין חברת נפט אחת ורשת בתי זיקוק, כי התהליך מוביל לזה - (ד' צוקר: מחסלים אתכם?) מחסלים. אנחנו מוכרחים להתחיל את התהליך הזה קדימה. השאלה אם חברת נפט אחת, שהיא מייבאת, מזקקת ומשווקת זה יותר טוב למשק מאשר המבנה המעוות הנוכחי, שגם לדעתנו טעון הרבה מאד תיקונים, ואנחנו מוכנים לתרום לכך גם מנסיוננו וגם מרצוננו הטוב.

לפני כמה שנים קבע השר שלב הבעיה אלה בתי הזיקוק, ולא מפני שיש להם מונופול. סביב זה יש עוד הרבה בעיות. אבל עובדה שזה מונופול, ואי אפשר להפריד בין בית הזיקוק בחיפה לבין בית הזיקוק באשדוד בהינף יד. זה יקח עוד הרבה שנים של דיונים. הדבר כרוך גם בהשקעה גדולה. אשמח אם כך יקרה. מר שרמן, שלא הכרתי אותו, שהיה מנכ"ל פז לפני עזרים שנה, רצה להקים את בית הזיקוק באשדוד כגוף של חברת פז. אני מסכים עם השר שצריכים להיות שני בתי זיקוק, כפופים לשתי חברות שונות, ואז אפשר יהיה להגדיל את התחרות. הרפורמה שמציע השר מעבירה את הכל לבתי הזיקוק. (השר מ' שחל: איך היא מעבירה?) אסביר זאת.

את הרפורמה צריך לראות כמקשה אחת. צריך לראות את כל התמונה. יבוא מוצרים למדינת ישראל בלתי אפשרי בקנה מידה גדול. קודם כל זה יותר יקר מאשר לזקק את הנפט הגולמי בבתי הזיקוק שלנו.

היו"ר א"י שפירא:

אתה אומר שלייבא היום מוצר מוגמר מחו"ל עולה הרבה יותר מאשר לייבא נפט גולמי ולזקק אותו בארץ?

א' לוי:

אני יכול להציג בפני הוועדה סימולציות על מחירי אירופה במשך שנתיים עד שלוש שנים. במקרים מסוימים זה אולי כדאי, אבל לא לאורך כל התקופה.

יש לכך סיבה שניה. היום אין תשתית לוגיסטית שיכולה לקלוט מוצרים ממקורות שונים. זה מחייב השקעות גדולות שלדעתי הן מיותרות מבחינת המשק. כי כיום כל המשק מבוסס על העקרון הרוב המוצרים יוצאים מתי הזיקוק. אז יש מוצר זהה שעבורו יש לנו תשתית של הזרמה, איחסון וכדומה.

יבוא מוצרים יכול להיות מדי פעם אטרקטיבי בכמויות לא גדולות. אבל כדי לספק את צרכי המשק יש לייבא נפט גולמי, זה הדבר הטוב ביותר. לפי חכנית הרפורמה מי שיכול לייבא נפט גולמי אלה הם בתי הזיקוק שגם יזקקו את הנפט המיובא על ידם וכך חברות הדלק שמזקקות את הנפט הגולמי שהן מייבאות באותם בתי זיקוק. אם עכשיו נתחרה על השוק, תהיה עדיפות לבתי הזיקוק, כי אנחנו זקוקים להם אבל הם לא זקוקים לנו.

לכן התנגדתי להגדרה של הקפאת השיווק על ידי בתי הזיקוק. אמרתי זאת לשר בתגובה להודעתו שהוא מוכן לבטל את השיווק של בתי הזיקוק. לדעתי זה לא פותר את הבעיה, כי אם בתי הזיקוק ייבאו נפט גולמי, הם כמובן יזקקו אותו ובסופו של דבר גם ישווקו אותו.

אני גם נגד הג'וינט וונטשר, כי לא טוב שחברות הדלק - ומישהו אמר שזה קרטל, אבל זה לא קרטל אלא הולייגפול, שזו הגדרה אחרת למה שקורה בשטח - לא טוב שהחברות יחד עם בתי הזיקוק יהווה יחד מונופול גדול.

היו"ר א"י שפירא:

בתי הזיקוק ייבאו בעצמם חומר גלם, יזקקו אותו וימכרו רק לכס?

א' לוי:

אם אתה שואל אותי, זה לא טוב שמוכרים רק לנו.

א' ויינשטיין:

בתי הזיקוק עושים היום יצוא..

היו"ר א"י שפירא:

אם אתם מייבאים, ממילא אתם נותנים לבתי הזיקוק לזקק את הנפט המיובא. אם בתי הזיקוק הולכים לשווק את המוצר המזוקק לגורם אחר, זה באמת יוצר החרות. אבל אם אסור להם לשווק לגורם אחר והם רק מייבאים ומזקקים, למה זה יפריע לכם? אם לסענתך הם קונים ביוקר ואתם בזול, כיצד זה יפגע בכך? בתי הזיקוק אינם מתחרים אחכם בשוק. אני מבין שאם השוק היה נפתח בפני בתי הזיקוק לשיווק, קשה היה לכם לעמוד מולם.

י' מצא:

קודם שאלתי מה יקרה אם חברות הדלק לא ירצו לקנות את הדלק מבתי הזיקוק. היר השיב: תהיה בעיה. (ח' רמון: הם יעשו יצוא.) מי יקנה מהם את המוצר במחירים יקרים אלה?

ח' רמון:

השר טוען שהם ימכרו במחיר הבינלאומי.

י' מצא:

לדברי השר נורווגיה קונה בחו"ל מוצרי נפט מוגמרים, כי שם הם יותר זולים.

היו"ר א"י שפירא:

נבקש ממר לוי להשיב על השאלה.

א' לוי:

אשיב בכמה משפטים. הנושא דורש הצגה יותר מלאה, ואני מעוניין שתשמעו אותה. היום בתי הזיקוק מכל הבחינות שותפים ליבוא, ואסביר זאת. במצבה הנוכחי של מדינת ישראל לדעתי צריך לנצל את העובדה שאפשר לקנות במצרים 4 טון נפט, שזו סך הכל הצריכה שלנו ואולי יותר, כי זהו הנפט הזול ביותר, כי הוא הקרוב אלינו ביותר מבחינת ההובלה.

היו"ר א"י שפירא:

אינך עונה על השאלה הספציפית.

א' לוי:

בנושא הרכישה, איך לקנות את הסוג הטוב ביותר של נפט, בתי הזיקוק שותפים יחד אתנו, כי את הנפט קונים בשם הממילה. ההגיון אומר שברגע שבתי הזיקוק יתחילו לקנות נפט גולמי ולזקק אותו הם גם ירצו למכור אותו. אין הגיון שחברות הדלק יקנו את הנפט המזוקק מבתי הזיקוק וימכרו אותו הלאה. השיווק הזה הוא מיותר. (השר מ' שחל: מדוע?) מדוע הם לא ימכרו זאת ישירות?

י' מצא:

אם חברות הדלק לא יקנו ואי אפשר יהיה לייצא, השר יגיד שצריך למכור את הנפט המזוקק בשוק המקומי. השר יחייב אותם להוריד מחירים ובלבד להיפטר מן המלאי.

א' לוי:

אם בתי הזיקוק ייבאו נפט גולמי ויזקקו אותו, אין סיבה הגיונית מבחינה כלכלית שהם ימכרו אותו לחברות הדלק, והן ימכרו אותו הלאה. באופן טבעי, גם אם תהינה הבטחות של השר, אנחנו נצא מן המערכת.

היו"ר א"י שפירא:

איך אתה מחזק את המערכת אם אתה מייבא ונותן לבתי הזיקוק לזקק?

י' מצא:

במה השוני אם אתה קונה בעצמך את הנפט הגולמי וחייב לזקק אותו בבתי הזיקוק?

היו"ר א"י שפירא:

אתה יכול להגיד שאינך סומך על המערכת, ואם בתי הזיקוק גם יקנו את הנפט הגולמי וגם יזקקו אותו בסופו של דבר הם גם ימכרו אותו בשוק לצרכנים שונים, וכך יוציאו אתכם מן העסק. אני רוצה להבין את הצד העסקי של הבעיה.

א' לוי:

היום זוהי מערכת שיש בה מונופול ויש בה הוליגופול של שלוש חברות הנפט, שמורכב משלושה מרכיבים: יבוא נפט גולמי, זיקוק ושיווק. אני יכול להעיד כי בשיווק יש תחרות חריפה ביותר בנתונים הקיימים של הוליגופול. בזיקוק יש מונופול מוחלט. היבוא נעשה בהנחיית הממשלה ובשיתוף כל הגורמים הפועלים במשק הדלק, ויש חמשה גורמים חשובים. הפירוק של המבנה הזה יהיה לרעת המשק, כי המחירים יעלו.

לבית הזיקוק יש שתי בעיות: האחה - ברגע שהוא ייבא נפט גולמי ויזקק אותו, תהיה לו בעיה למכור, ואי אפשר לפעול נגד הכוחות הטבעיים הפועלים בשוק לאורך זמן. והבעיה השניה - לבית הזיקוק יש עודף של כושר ייצור, הוא יכול לזקק יותר, לכן הוא עושה זיקוק בעסקות יצוא. אם הזכירו כאן את דו"ח מבקר המדינה, אני מפנה אתכם לדו"ח המבקר לשנת 1983 שם הוא מסביר מהיצוא הזה הוא על חשבון המשק. (הערה: זה תוקן...)

אני יכול להוכיח שהשנה זה לא תוקן.

ח' רמון:

הטענות כלפי בתי הזיקוק אינן פחותות מאלה המופנות לחברות הדלק.

י' ארידור:

אני מציע לסדר להזמין את מנהלי חברות הדלק לישיבה ולקיים אתם דיון מסודר.

היו"ר א"י שפירא:

בהחלט אזמין אותם, אני רק מבקש שהם יתכוננו לתת תשובה לשאלה שאינני מביין אותה.

ח' רמון:

שמענו שהם מפחדים מלחצים. אם המצב לא יהיה טוב, הם חוששים שהשר שחל יחייב אותם לקנות בכל מחיר או יאיים עליהם. (השר מ' שחל: וכי אני מסוגל לאיים?) לו הם היו באים עלי הייתי מסביר להם שאין מקום לחשש הזה.

היו"ר א"י שפירא:

אדוני השר, אני מבין שאתה רוצה לעשות רפורמה במשק הדלק לא רק כדי שנהיה ככל הגויים אלא מפני שאתה סבור שרפורמה כזו בסופו של דבר תוזיל את מחיר הדלק לצרכן. בתי הזיקוק יש להם מונופול. כאן אין התחרות. בין חברות הדלק יש התחרות לפחות למראית עין. (י' כהן: בשיווק יש התחרות.) הרפורמה הזו מחזקת את המונופול. אם הייתם אומרים לנו, שלא דרושה יותר חברות דלק, לבתי הזיקוק יכולים לקנות את הנפט הגולמי, לזקק אותו וגם למכור אותו, הרי עם כל הכאב, זוהי הצעה שמתקבלת על הדעת. כאן יש חסכון. כי במקום ליהיו ארבע חברות עם ארבעה מנכ"לים, סגני מנכ"לים, אנשי מכירות וכדומה, יהיה לנו בית זיקוק עם מנהל אחד, סגן מנהל, מנהל שיווק אחד, ובזה נגמר העניין. אם אתם מבקשים לנקוט בצעד כזה כדי להגיע לחסכון ויעילות במשק הדלק, אני יכול להבין את החששות של חברות הדלק, אבל צעד כזה הוא הגיוני, ולא משהו שהוא מעין שעטנז שאינני יודע מי ירוויח ממנו.

השר מ' שחל:

יש עובדות שאי אפשר להתעלם מהן. אין בעולם מבנה דומה לזה שקיים אצלנו. נקח לדוגמה את אוסטריה, שדומה לנו מבחינת ההיקף. יש בה חברת דלק לאומית שהיא הבעלים של בית הזיקוק. בית הזיקוק עובד בכומר ייצור של 70%, וזוהי החברה המובילה. אבל יש גם חברות אחרות שהן מתחרות על השיווק. (היו"ר א"י שפירא: מייבאות מוצרים מוגמרים?)

היושב-ראש קלע לנקודה. הוא טוען: יש ייצרן. בתי הזיקוק זוהי תעשייה. חברות הדלק לא מרוויחות על היבוא, כי לא הן וגם לא אני קובעים את המחיר. אנחנו חותמים על חוזה לאספקת נפט גולמי. מספקים לנו את הנפט לפי החוזה והמחיר נקבע בהתאם לתנודות בשוק. המדינה מחזירה להם את כל הכסף. בא הייצרן - בתי הזיקוק - ומבקש רשות לשווק. הוא מתחייב על מחיר שהוא יותר נמוך מזה שבאירופה. לא הסכמתי שבית הזיקוק ישווק. אומר אותו ייצרן: אני מוכן להתחייב למכור את הנפט המזוקק רק לחברות הדלק, תמיד במחיר יותר נמוך. ומדוע? כי לי יש יתרון שאין לחברות הדלק. אני יודע מה אני מסוגל לייצר, אני יודע מה כדאי לייבא. אותנו אל תשאיר מחוץ למערכת. אומר מנכ"ל חברת פזמר לוי: ממילא כאשר אנחנו מייבאים אנחנו מתייעצים עם בתי הזיקוק מה לייבא, אבל היבוא הוא שלנו. אומרים בתי הזיקוק: לנו אין היום תמריץ, אנחנו מכוסים. אבל ברגע שיש חשיפה בתי הזיקוק מפטרים השנה 50 עובדים ונערכים לפיטורים של עוד 150 עובדים בשנה הבאה. הם יודעים דבר אחד שעליהם להישרד או למות. מדוע? כי אני נותן לחברות הדלק את כל העדיפויות בגלל המבנה המעוות הקיים. כי באמת ההגיון מחייב למזג את כולם יחד ולייצר מבנה ורטיקלי. אני כשר האנרגיה אומר להם: לא מעניין אותי מה אתם עושים. אני בודק את המחיר לפי המחירים של שש מדינות באירופה ומחייב אתכם למכור במחיר הזה. איך תעשו זאת, זוהי בעיה שלכם.

י' כהן:

היום הם יותר יקרים?

השר מ' שחל:

בוודאי. אנחנו מוותרים על מסינו. מה פירוש שאנחנו זולים? זולים בגלל המדד, לא בגלל סיבה אחרת. אני הרי הצעתי להעלות מחירים. ירדנו במסים - ויושב כאן נציג האוצר - בקרוב ל-140 מיליון שקל לשנה. לא גבינו.

אומר בגילוי לב, כדי ליצור תחרות מצאתי את המשוואה של האיזון. אני סבור שאוכל לשבור את הקרטל של חברות הדלק, ולא חשוב באיזה שמות קוראים לזה, אם אתן להן תמריץ לא לשמור על החלוקה המסורתית של 45%-30%-25% ביבוא הנפט הגולמי, אם החלוקה הזו לא תהיה יותר כדאית להן. אותו הנתח של מיליון מון חשוב לי כי באמצעותו אני מקווה להניע את מנהל חברת פז, או את מנהל סונול, או את מנהל דלק, לבוא אלי לומר: אני מחיר את הקשר שנוצר בינינו נגד הרפורמה, הוא מפורק. אני פונה לבתי הזיקוק, הם רשאים למכור לי, לא למישהו אחר. אקנה אצלם את המוצר ואוריד את המחיר בתחנות הדלק. בדרך זו ארחיב את השוק שלי, במקום 45% אגיע ל-55%. אחר כך תבוא חברת סונול ותעשה אותו דבר.

לפני שנתיים או שלוש שנים היתה תחרות בין חברת סונול לבין חברת פז. סונול טענה שהבנזין שלה מרוכז יותר, חברת פז אמרה שהבנזין שלה מזוקק יותר. לידיעתכם, הבנזין מגיע מאותו צינור. אמרתי כי כל עוד יש חלוקה ברורה בין החברות על היבוא, אין אפשרות להגיע לתחרות. כדי לשנות את המצב הזה אני חייב להכניס גורם נוסף ליבוא. אני מונע מבתי הזיקוק את האפשרות לשווק, אבל מותר להם להציע את המוצרים לחברות הדלק במחירים שיקבע משרד האנרגיה. אין אקבע את המחירים? תמיד אקבע מחיר שהוא נמוך בדולר אחד או בשני דולרים מהמחיר באירופה מיבוא אלטרנטיבי. תמיד ארצה להוריד את המחיר. זוהי המגמה. בד בבד אני הולך לקראת פתיחה גמורה של השוק, על כל המשחמע מכך.

א' ויינשטיין:

מדוע לא תבטל את המחיר הקבוע לצרכן?

השר מ' שחל:

אני חושש מזה. צרפת ביטלה את מינהל הדלק. היא קבעה מחיר רצפה ומחיר תקרה, כי היא חששה שאם לא תעשה כן החברות הגדולות יסלקו מן השוק את הקטנות. היא רצתה שיפעלו בשוק גם חברות שיווק קטנות. לאחר פרק זמן מסוים, כאשר התברר לה שהעניינים מתנהלים כשורה, היא ביטלה את מחיר הרצפה וגם את מחיר התקרה. גם אני רוצה לראות איך זה יפעל. מה שאינני רוצה שיקרה, שאחרי הנהגת הרפורמה המחיר יעלה, כי אז ישאלו אותי: מה עשית?

א' ויינשטיין:

היום המחיר הוא גבוה. יש מקסימום אבל אף אחד לא מוריד אותו.

ח' רמון:

חשוב שיהיה מחיר מקסימום אמיתי. כל אחד יכול למכור במחיר שהוא מתחת למקסימום, אבל הוא לא עושה כן, הוא לא רוצה, כי יש קרטל.

היו"ר א"י שפירא:

אתה טוען שכיוון שיש חלוקה ברורה וקבועה של היבוא אין שום תמריץ להתחרות.

א' לוי:

יש לי תמריץ כספי עצום... המערכת הזו השתכללה במשך השנים והפיקה הרבה לקחים. ההתפתחות היתה הדרגתית. מאחר והיבוא חולק לפי צו ממשלתי... (השר מ' שחל: צו-דינשטיין). דינשטיין כיהן אז כסגן שר האוצר. הצו קבע שכל מטען שמגיע לארץ יחולק - 45% לפז, 30% לדלק ו-25% לסונול. מדוע קבעו את החלוקה הזו? כדי לא ליצור תחרות על הקניות, תחרות שתעלה לנו את המחיר. כי זה לא מעניין מה קורה באוסטריה, אדוני השר, שם פועלות כל החברות הבינלאומיות הגדולות. אנחנו קונים את כל הספוט במצרים. אם נציע שלוש הצעות נעלה את המחיר, כי בכך נגדיל את הביקוש באופן מלאכותי על היצע נתון.

היו"ר א"י שפירא:

אבל אם בתי הזיקוק יקנו נפט גולמי, כבר אין חשש להעלאת מחירים.

א' לוי:

יצא צו ממשלתי נוסף, שנקרא צו איזון מלאי. יש מוצרים שחברת פז מכרה 60% מהם. וכאן אומרים שאין תחרות. בחלק גדול מן המוצרים אני מוכר הרבה מעבר למכסת היבוא שלי, ובחלק אחרות - עושות כן חברות אחרות.

היו"ר א"י שפירא:

אתה אומר שלמרות כל זה יש תחרות.

א' לוי:

ותחרות חריפה. הדבר היחידי שאיחד את החברות זהו המאבק ברפורמה. כאיר ברמה העליונה מנהלים מאבק, נלחמים במניפים ובכל הדרגים האחרים על השיווק. (ד' צוקר: אבל שום צרכן לא נהנה מזה.)

האלה אם מלאימים את כל המדק הזה או מבזרים אותו עד כמה שאפשר. כל הענין של "מקטע חופשי" ו"מקטע חוזי" לא יכול לעמוד במבחן המציאות. הבעיה שהענין הזה לא מסתיים בדיבורים, אלא הוא הופך למציאות בשטח, ובשטח פועלים כוחות אמיתיים, שהם קיימים ואי אפשר לשנות אותם על ידי סקר טכנו-כלכלי.

היו"ר א"י שפירא:

מה יקרה בשטח?

א' לוי:

תהיה אנדרלמוסיה טוטלית. קודם כל אי אפשר לבטל את כל ההסכמים האלה. אם יבטלו הסכס אחד, הרי עד שער בתי הזיקוק יש הסכס. אחרי שער בתי הזיקוק יש שלושה גורמים: התחנות שלגביהן יש הסכס; קרן ההובלה שצריך לשמור עליה ואם לא כך מחיר הדלק בקריח שמונה יהיה יותר גבוה מאשר בחיפה, והשר אמר לנו שהקרן הזו תישמר; ואחר כך באות חברות הדלק.

שאלת: מה חלקנו בענין הזה? כל חברות הדלק מהוות בסך כל המחזור 6.5%, מזה 2.5% המרווח שלנו. בתי הזיקוק - אותו שיצור, אולי קצת יותר גדול מאשר של חברות הדלק.

היו"ר א"י שפירא:

מי עושה את המחזור הגדול?

א' לוי:

המחיר של הנפט הגולמי שהוא 800 מיליון דולר. 100 מיליון דולר בתי הזיקוק. 100 מיליון דולר שלוש חברות הדלק. (היו"ר א"י שפירא: כל המחזור?) 100 מיליון דולר - הסוכנויות והתחנות שמקבלות עמלות..

היו"ר א"י שפירא:

בכל מקרה יישארו תחנות הדלק.

א' לוי:

עוד 100 מיליון דולר - תעריפים ממשלתיים שהממשלה קובעת לחברות שלה עבור הזרמה, איחסון וכדומה. אלה הם ארבעה המרכיבים שבהם אפשר לשחק. בכל השאר אי אפשר לשחק.

היו"ר א"י שפירא:

מהו הסך הכל של כל הגורמים גם יחד?

א' לוי:

1.2 מיליארד דולר, מזה 800 מיליון מחיר הנפט הגולמי.

היו"ר א"י שפירא:

אני שואל על הסך הכל בלי מחיר הנפט הגולמי. (א' לוי: 400 מיליון).
מזה 100 מיליון לממשלה?

א' לוי:

100 מיליון לחברות הממשלתיות לפי התעריפים שהממשלה קובעת לעצמה.
100 מיליון בתי הזיקוק, 100 מיליון חברות הדלק - -

היו"ר א"י שפירא:

מי הן אותן חברות ממשלתיות שחלקן 100 מיליון דולר?

א' לוי:

חברות התשתית שהער רוצה לאחד אותן לחברה אחת.

היו"ר א"י שפירא:

ומי מממן את המלאי? (א' לוי: הצרכן מממן.) וביבוא שלכם אתם
משקיעים גם כסף? (י' חפץ: אנחנו קונים את כל המחזור.) אתם נושאים
בהוצאות המימון של היבוא?

י' חפץ:

אנחנו משלמים גם עבור הזיקוק.

הר מ' שחל:

מדינת ישראל משלמת..

היו"ר א"י שפירא:

אתם משווקים דלק גם למשרד הבטחון? (א' לוי: כן.) זאת אומרת
שגם הממשלה קונה את הדלק באמצעותכם. למעשה היא קונה אצלכם את הדלק.

א' לוי:

כי כל המלאי הוא בבעלותנו. אנחנו מייבאים, מעבירים לזיקוק
ומקבלים את הדלק המזוקק.

היו"ר א"י שפירא:

הממשלה היא הצרכן. בתי הזיקוק הם שלה. באמצע נכנסות חברות
הדלק שהן קונות את הדלק עבור הממשלה וגם מוכרות לה אותו.

הר מ' שחל:

קם חברת פז היא של הממשלה.

היו"ר א"י שפירא:

לו אני שר האנרגיה הייתי מציע לכם: שוק הדלק עבור המכוניות,
המפעלים וכדומה הוא שלכם; מה שנוגע לצריכה של הממשלה, מזה אתם יוצאים.

א' לוי: זוהי הרפורמה.

ד' צוקר: זה מה שרצה השר שחל בתחילת הדרך.

היו"ר א"י שפירא:

הצרכנים הגדולים ימשיכו לקנות את הדלק אצל חברות הדלק?

הר מ' שחל:

הם יהיו רשאים לייבא מוצרים מוגמרים רק עבור עצמם.

היו"ר א"י שפירא:

בתי הזיקוק אינם רשאים למכור נפט מזוקק לצרכנים הגדולים.
הצרכנים הגדולים יכולים לקנות דלק אצל חברות הדלק, דלק שהחברות
מוסרות לזיקוק. (א' לוי: לא זה מה שכתוב.) צרכן גדול יכול לייבא
חומר גלם?

הר מ' שחל:

נפט גולמי הוא לא יכול לייבא. הוא יכול לייבא מוצרים.

היו"ר א"י שפירא:

הייתי מחלק את השוק לשנים: צריכה פרטית, תחנות, מפעלי תעשייה וכדומה - חברות הדלק; כל הצריכה הממשלתית - הממשלה מייבאת; מזקקת ומספקת. היא לא זקוקה לתיווך.

י' כהן:

הממשלה תעשה זאת יותר טוב? (י' צבן: נחיה ונראה.)

א' לוי:

ההצעה היא שכל מי ירוצה לייבא, יוכל לייבא בלי הגבלה. (היו"ר א"י שפירא: מוצרים, לא חומר גלם.) מזוט, בנזין, סולר.

היר אומר שאנחנו לוקחים סיכון. אנחנו מוכנים לקחת את הסיכון. אנחנו מתחייבים לספק את המוצרים במחירים כפי שהם היום. אם לא מביאים בתשכון מסים, המחיר של הזיקוק המקומי הוא נמוך ממחירי אירופה. זהו המצב גם היום. אנחנו דורשים שיחזרו לנו כמה דברים: לעשות הסכם עם ביה הזיקוק, בלי שהממשלה תקבע כמה נשלם עבור הזיקוק; שהממשלה לא תאפשר לבית הזיקוק לקחת את התפוקות של המוצרים היקרים שמגיעים לנו ולא לתת לנו אותם; שיהיה מנגנון ממלתי לפיקוח על עסקות היצוא שלא יעשו אותן על חשבון המדינה. על כך אנחנו מוכנים לחתום.

כל מי שאומר שיש כאן חסכון למשק של 100-150 מיליון דולר, שיוכיח זאת במספרים. אני אוכיח את ההיפך מזה. לדעתי הרפורמה בצורתה המסוימת עם חלוקה של 40%-60% מוכרחה להביא להעלאת המחיר לצרכן ולהגדלת העלויות למשק. אפשר לנסות זאת ולראות בעוד שנהיים מה קרה. אני מציע לכם לא לקבל החלטות לא בדוקות.

היו"ר א"י שפירא:

אפשר יהיה להוכיח? (א' לוי: אפשר להוכיח.)

ד' הגואל:

שמענו את הדיווח של היר שחל. היו"ר אמר שגם אנחנו נוכל להציג את העמדות שלנו. (היו"ר א"י שפירא: אזמין אתכם.)

השר מ' שחל:

אני מבקש להזמין גם את בתי הזיקוק. זהו דיון אקדמי. אני מבצע את הרפורמה כאילו לא קרה דבר. שלא תהינה שום אי הבנות.

א' ויינשטיין:

יש חשיבות למה שיובעת ועדת הכספים.

השר מ' שחל:

בהחלט יש לכך חשיבות. לביצוע אני אחראי. אני רוצה שיהיה ברור: שום דבר לא הולך להיעצר.

י' כהן:

אנחנו מופקדים על הפיקוח ועל הביקורת, ואת תפקידנו נמלא.

א' ויינשטיין:

אני מצפה מהיושב-ראש שיאמר כי במצב שבו גלגלי המשק נעצרים ויש שיבושים, יש חשיבות למה שאומרת ועדה של הכנסת שבדקת את הנושא.

ד' הגואל:

ביקשנו להופיע בפני הוועדה, ואני מבין שהיושב-ראש הסכים לכך. נחתי היום נייר קצר שמסביר את עמדת החברה לגבי הרפורמה. יש גם הצעה לרפורמה של החברה. (היו"ר א"י שפירא: הצעה נגדיה שלכם?) הצעה נגדית של חברות הדלק כפי שהוגשה לשר האנרגיה. אנחנו מבקשים להופיע בפני הוועדה ולהציג אותה.

י' מצא:

אני מציע לתקום ועדת משנה של ועדת הכספים שתבדוק את חכנית השר לרפורמה וכן תבחן גם את ההצעות האחרות של חברות הדלק ותגיע למסקנות משלה, תוך נסיון לתאם אותן עם השר. אבל זאת בתנאי אחד, שהשר יהיה מוכן לומר לנו שהוא ימתין עם הביצוע שבוע או שבועיים.

ה'ר מ' שחל:

בשום פנים ואופן לא.

י' מצא:

אם זוהי התשובה של השר, אנחנו מחבזים בעצם קיום הדיון. אני מציע להפסיק את הדיון ולשקול כיצד נוהגים עם משרד האנרגיה. כי אם השר אומר: בשום פנים ואופן לא, למה נבזבז את זמננו? זוהי השפלה נוספת.

י' כהן:

תפקידה של הכנסת לפקח על פעולות הממשלה ולבקר אותן. התפקיד שלנו הוא לדון ולהמליץ, ולכן אנחנו חייבים להמשיך בדיון ולשמוע את חברות הדלק בישיבה נוספת.

ד' צוקר:

אני מבקש להקפיד על כללי הפרלמנטריזם. חבר הכנסת מצא, חבר ועדה יכול לבקר את השר שחל, אבל הוא לא יכול להטיל עליו סנקציות. (י' מצא: לא הצעה סנקציות). הצעת לעכב...

י' מצא:

וכי אמרתי "לעכב"? כל מה שאמרתי שאני מציע להפסיק את הדיון כדי לא להתבזות. אם השר אומר לנו: בשום פנים ואופן לא, מדוע אתה ממשיך את הדיון, אדוני היושב-ראש? נקיים דיון על משרד האנרגיה במסגרת הדיונים על החקציב. ועדת הכספים צריכה לאשר את חקציב משרד האנרגיה.

היו"ר א"י שפירא:

אני רוצה לסכם את הדיון על הרפורמה במשק הדלק.

א' ויינשטיין:

אינך יכול לסכם בלי לשמוע את החברות.

היו"ר א"י שפירא:

סיכום ביניים. השר שחל טוען שעל פי החוק והתקנון של הכנסת, ועדת הכספים איננה יכולה להכתיב לו לעכב את ביצוע הרפורמה. לאשר חקציב או לא לאשר, זה בסמכותנו, אבל דבר אחד איננו מוחנה בשני.

בעקבות הדיון הזה הגעתי למסקנה, שהיווה והביצוע מתחיל ב-1 במרס השנה, אביא את הנושא לדיון ממש בימים הקרובים. יכול להיות שאקים ועדת משנה; אבל לא בשלב הזה. (י' מצא: אחרי הרפורמה...). הרפורמה קיימת. הביצוע לא החל. אני מכיר את ועדות המשנה שלנו. אני רוצה קודם כל להתרשם אם בכלל יש צורך להקים ועדת משנה.

י' מצא:

אתה מצדד במונופול? (היו"ר א"י שפירא: לא..)

ח' רמון:

ואתה, חבר הכנסת מצא, מצדד בקרטל?

היו"ר א"י שפירא:

אני לא מבין איך בנו כאן עסק שבו אני הצרכן מכניס ארבע חברות פרטיות שהן קוננות, מעקקות ומוכרות לי את המוצר, והן לא עושות זאת רק לשם שמיים. (ח' רמון: 20 מיליון דולר רווח). אינני רואה ברפורמה את תיקון העיוות. אני חושב שהכל כאן מעוות. אם יבוא מישהו ויוכיח לי, שממשלת ישראל הגיעה לכלל מסקנה שכל מה שהיא תעשה בעצמה יעלה לה יותר

ביוקר מאוד אם היא תעשה זאת באמצעות ארבע חברות אלה, כי בעלות פרטית היא יותר יעילה מאשר ממלכתית, לא אגיד דבר. המצב הוא שונה אם הממשלה הגיעה למסקנה שבתי הזיקוק יקנו את הנפט הגולמי. אינני אומר שבתי הזיקוק צריכים לשווק, יתכן שלכך דרושות חברות שיווק, וחברות הדלק מבינות בשיווק.

אדוני השר, קיבלתי את מכתבך, אבל אני ביקשתי ממך להופיע בפני הוועדה. אמרת שהכל נמצא עדיין בשלבי משא ומתן עם חברות הדלק והעניין עוד לא ברור, וברגע שהדברים יהיו ברורים תופיע בפני הוועדה. אף פעם לא סירבת להופיע בפנינו.

אני רוצה להבין את הצד העסקי של הנושא הזה. אינני מהייחס עכשיו לסעיף זה או אחר בהחלטה. העסק לא מובן לי. אקבע איפוא שתי ישיבות לדיון בנושא. (י' מצא: מתי?) בדיוע הבא. אני גם מוכן לקיים לשם כך ישיבות בשעות אחר הצהריים. אזמין לישיבות גם את חברות הדלק וגם את בתי הזיקוק. אם השר לא יוכל לבוא לישיבות אלה אבקש ממנו לשלוח את נציגו, כי אני רוצה שהמשרד יהיה נוכח בדיונים וער למה שנאמר בהם כדי שיוכל להשיב לשאלות.

ד' צוקר:

אני מבקש שגם איש האוצר יהיה נוכח בדיונים.

י' ארידור:

אני רוצה לומר לשר האנרגיה, שנכון שלא מוטלת עליו חובה פורמלית להיענות לפניה או להחלטה של ועדת הכספים. אבל יש מה שנקרא נימוס פרלמנטרי, והוא מחייב גם את השר וגם את הוועדה. אם הוועדה איננה יוצאת מגדרה ולא מבקשת לעכב ביצוע במשך שנה אלא לדבועיים או שלושה שבועות, לא ייגרע מכבודו של השר אם הוא יתחשב בבקשה הזו של הוועדה. הנימוס הפרלמנטרי מחייב את הוועדה לא לאיים על השר או על משרדו בענינים שלא קשורים בכלל לנושא שהוא בדיון. בכלל אי אפשר לאיים על השר בכל הנוגע לתקציב מרדו, זה לא רציני. אבל אל תאיימו עליו בדברים שבהם יש לכם כוח וסמכות, שלא נוגעים לענין. יש איפוא מגבלה על השר וגם על הוועדה.

אבל אם שוברים על כללי הנימוס והשר אומר: נכון שלוועדה יש זכות לדון, אבל אני לא רוצה לחכות עד שאשמע את חוות דעתכם, אז גם הוועדה יכולה לנהוג כך. ואז צודק חבר הכנסת מצא כאשר הוא אומר: גם לנו יש אמצעים שאנחנו יכולים לנקוט בהם.

כפי שאמר היושב-ראש יש עדיין זמן של חודש וחצי עד הביצוע. אם הוועדה מטילה על עצמה מגבלה לסיים את הדיון בנושא ולסכם אותו תוך חודש ימים מהיום, ובמקביל היא מבקשת מהשר להודיע לה שהרפורמה לא תבוצע במשך החודש הזה, תוך המתנה לחוות הדעת של הוועדה, זה נראה לי סביר, כי זה לא רק ענין טכני אלא רוצים לשמוע את חוות דעתה של הוועדה. אחר כך אם השר ירצה לפעול לפי סמכויותיו, זוהי זכותו.

השר מ' שחל:

אני סבור שאצליח לשכנע את חבר הכנסת יורם ארידור. קודם כל זה לא דיון ראשון. דיון כזה התקיים. נקודה שניה, שהיא יותר משפטית. הרשות הלאומית לאנרגיה קיבלה החלטה. עיכבתי אותה במשך חדשיים בהנחה שאמצע הסדר. בתום החדשיים לא הגענו להסדר. החוק מחייב אותי לבצע את ההחלטות של הרשות. לפי הסכם עם חברות הדלק נחתי להם פסק זמן של חודש ימים מהיום שהעברתי אליהם את ההחלטות של הרשות כדי להגיש בג"ץ. המירוץ של הזמן החל. על פי זה נקבע המועד. אינני יכול לעשות דבר בתחום הזה. אם אעשה כן, אני פוגע באותם מהלכים משפטיים שכבר החלו.

כי הממעות היא שאני ממרה את פיה של הרשות הלאומית לאנרגיה, אני לא מבצע את החלטותיה.

היו"ר א"י שפירא:

שאלה חשובה לי אליך: נניח שהוועדה תפעל ביעילות ותוך חודש ימים תסכם שזה עולל משווע, או שצריך להנהיג רפורמה אחרת. אתה תחשב בסיכומים של הוועדה?

ח' רמון:

הדר ישקול זאת בכובד ראש.

הדר מ' שחל:

נשאלתי שאלה ואני אענה עליה. לגבי הצד הפורמלי, בעיקר במה שנוגע לבג"ץ, אינני יכול לשנות דבר. אם הוועדה חבוא ותאמר: נמצאה הנוסחה הגואלת, נראה מה לעשות. רבותי, אני הצעתי נוסחה. היושב-ראש חבר הכנסת שפירא פנה למנהלי חברות הדלק ואמר: אולי תענו לי מדוע הייצרן לא יכול להציע לכם סחורה? הם לא ענו לו. יכולה להיות הצעה מרחיקת לכת והגיונית, שאני אגב הייתי מקבל אותה בשהי ידיים: המזקק הוא שמיבא ומוכר לחברות הדלק במחירים בינלאומיים, והן מתמחות בשיווק.

אתם מדברים על מלאי. וחרשו לי גם נימה של וידוי אישי. חשאלו אותי: למה לי ללכת לעימות עם דתי חברות - סונול ודלק? יש לי כאן עימות עם חברי הטובים ביותר. המלאי שהמדינה משלמת אותו נותן להם אפשרות להציג מאזנים גדולים. כל חברה מופיעה עם מאזן של 300 מיליון דולר או 400 מיליון.

אני יודע מהו העומס היומל על ועדת הכספים כאדר היא חלל בדיונים על התקציב. אני הקדשתי לנושא את רוב זמני ואת לילותי. כאשר אני אומר לכם שאני מגיע כאן לעימות עם חברי הטובים, גם תנועתית וגם אחרת, אני עושה כן כי אני מאמין באמונה שלמה שאני עושה את הדבר הנכון למען עם ישראל, המדינה והמשק. אני עושה זאת סתם כך מתוך קפריזה? הקדשתי לכך שנתיים ימים. אני מנהל אתם משא ומתן. לא היתה כתובת שהם לא פנו אליה.

בצד הפורמלי אינני יכול לעכב. בצד האחר, מציע יושב-ראש הוועדה הצעה: תפריד את הצריכה של המערכת הממשלתית, של משרד הבטחון, חברת החשמל, שזה הנחח הגדול ביותר. על כך אני חותם מייד. אבל אגיד לכם מה יקרה. זה לא יהיה מיליון מון אלא אולי 2 מיליון או 3 מיליון טון שיילקחו מהם. אדרבה, תביא לי הסכמתם לכך. אבל אז הסקטור הפרטי יקופח. כי לאמיתו של דבר הגורם היחידי במשק ימסוגל לתת מחיר שהוא נמוך מהמחיר באירופה זהו בית הזיקוק, אם הוא יתייעל והוא יודע היום שחבר מונחת על צווארו ואין לו ברירה אחרת.

בצד הפורמלי אינני מעכב. אדר לצד הפרלמנטרי, תמיד שמרתי על כללי הנימוס הפרלמנטריים. אבוא לישיבות, אני עצמי, לא אשלח שליח, אשמע את הדיון. אני רק אומר לכם מראש, כדי שלא תהיה טענה, מהו המצב.

היו"ר א"י שפירא:

תודה. יהיה רמשך לדיון.

תעריפי החשמל

היו"ר א"י שפירא:

הזמנו אותך, אדוני השר, גם לענין תעריפי החשמל. אמנם גם כאן תאמר שעל פי החוק והתקנון אינך חייב לקבל את אישור ועדת הכספים להעלאת תעריפי החשמל, אבל כידוע בעם ישראל מנהג הוא לא פחות חשוב מאשר דבר הלכה. עד לפני כשנתיים לא קרה שהעלו את תעריפי החשמל בלי לקבל על כך את אישורה של ועדת הכספים. מסתבר כי מתחילת חודש יולי 1985 הפסקתם לבוא לוועדה כדי לקבל את אישורה כי היתה הקפאה ובמסגרת התכנית הכלכלית יכולתם לפעול לפי צו שעת חירום.

שאלתי: מדוע עד 1 ביולי 1985 כל העלאת תעריפים היתה טעונה אישור ועדת הכספים, ומהתאריך הזה ואילך לא הובאו התעריפים לאישור הוועדה?

י' ארידור:

זה ברור, כי עד אז היו מעלים את תעריפי החשמל לפחות אחת לחודש, ולכן רצו את אישור ועדת הכספים. אבל כאשר מורידים תעריפים, עושים זאת שר האוצר ושר האנרגיה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני מוכן לבוא לוועדה הכספים בכל פעם כאשר יש בקשה להעלאת תעריפי החשמל.

י' ארידור:

-- בכל פעם כאשר יש שינוי בתעריפי החשמל.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

כאשר יש העלאה יש הגיון לבוא לוועדה. אתם רוצים להשתכנע שאמנם יש הצדקה להעלות את התעריפים.

היו"ר א"י שפירא:

אני חושב שאתה צודק. הסיכום הוא שמכאן ואילך העלאת תעריפי החשמל תהיה טעונה אישור ועדת הכספים.

סוכם: העלאת תעריפי החשמל תובא לאישור ועדת הכספים.

שינויים בתקציב לשנת 1987 - פניה מס' 75/03 - משרד האנרגיה והתשתית

היו"ר א"י שפירא:

היתה לפנינו פניה להעברה תקציבית של 50 אלף שקל ליועץ במשרד האנרגיה והתשתית מקרן ההשוואה. (השר מ' שחל: לא מקרן ההשוואה.) אני רוצה להבין האם לקחתם בחזרה את הפניה הזו כיוון שמצאתם לכך מקור תקציבי אחר, או שאינכם זקוקים לשירותים של היועץ.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אנחנו נעזרים ביועץ של אותו יועץ.

היו"ר א"י שפירא:

איך אתם מממנים את העסקתו של אותו יועץ, מאיזה סעיף תקציבי?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

במסגרת התקציב. (היו"ר א"י שפירא: לא מקרן ההשואה?) חלילה.

היו"ר א"י שפירא:

המימון נעשה כחוק?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

וכי יעלה על הדעת שאני אפעל בניגוד לחוק?

היו"ר א"י שפירא:

אני מציע לכם לשקול פעמיים לפני שאתם מבקשים אישור להעברה תקציבית.

א' דמביץ:

זוהיתה הודעה לוועדה.

היו"ר א"י שפירא:

בוועדה היתה בקשה לעכב את ביצוע ההעברה התקציבית לקבלת הסברים. הנושא הובא לדיון. ואז נמסר לנו שההודעה בטלה ומבוטלת.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

העסקנו את היועץ. בתחילה חשבנו לבקש הקצבה מיוחדת לכך. הגענו למסקנה שזה לא דרוש. אף פעם לא חשבנו לקחת את הכסף מקרן ההשואה, שאותה אנחנו שומרים עבור האוצר.

היו"ר א"י שפירא:

אני מודה לכם ונועל את הישיבה.

(הישיבה ננעלה בשעה 13.10)